

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Kristina Jakubcová

Státní svátky v mediální komunikaci

Bakalářská práce

Praha 2008

Autor práce: **Kristina Jakubcová**

Vedoucí práce: **PhDr. Jan Křeček, PhD.**

Oponent práce:

Datum obhajoby: 2008

Hodnocení:

Bibliografický záznam

JAKUBCOVÁ, Kristina. *Státní svátky v mediální komunikaci*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, 2008. 54 stran. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Jan Křeček, PhD.

Anotace

Bakalářská práce „Státní svátky v mediální komunikaci“ se věnuje významnému prvku konstituujícím nejen státní identitu, ale i samotné ritualizované lidské soužití. Všímá si státních svátků v užším slova smyslu, tedy svátků politických. Stejně jako jsou u svátků rituálních vykonávány rozličné oběti pro vítězství čistých sil nad nečistými, je u svátků politických zvykem kladení věnců k uctění památky obracející se k nějakému významnému mezníku či osobnosti ze státní případně světové minulosti. Prostor věnovaný této události v médiích vypovídá o její důležitosti a zásadnosti pro konkrétní společnost. Zmíněná důležitost se však v čase proměňuje, proto tato práce stojí na kvantitativní analýze vybraného vzorku novin. Klade si za cíl zmapovat, jakým způsobem vybrané celostátní deníky referovaly o státních svátcích a oslavách s nimi spojených v porevoluční éře, případně jak se prostor věnovaný jednotlivým státním svátkům v těchto vybraných periodících proměňoval v pětiletých intervalech.

Annotation

Bachelor thesis „National holiday in media communication“ deals with an important thing for each national identity and modes and rituals of living together of a group of people. It deals with a smaller group of holiday, i.e. national holiday. These holidays are based on persons or events important for concrete statehood. Holiday is an opportunity for several official celebrations where lot of speeches of the most important politicians are held and where normal accidental viewers are present. The participation of politicians is the reason for the participation of the media. The thesis will be concentrated on how the media inform about the celebrations of the national holiday in the post-Communist era. For the thesis are important dailies MF Dnes, Hospodářské noviny and Právo in the years 1990, 1995, 2000 and 2005.

Klíčová slova

Státní svátek, národní identita, rituál, oslavy, obsahová kvantitativní analýza.

Keywords

National holiday, national identity, ritual, celebrations, content analysis.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.

Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne 19. 5. 2008

Kristina Jakubcová

Poděkování

Děkuji tímto vedoucímu své bakalářské práce, panu doktoru Janu Křečkovi, za jeho připomínky a rady v době vzniku bakalářské práce. V neposlední řadě děkuji své rodině a přátelům za nepřetržitou a nedocenitelnou podporu v průběhu studia.

OBSAH

ÚVOD	10
1. TEORETICKÁ VÝCHODISKA	12
1.1. Státní svátky	12
1.1.1. Státní svátky v ČR	12
1.1.2. Státní svátky a jejich vyprázdňenost.....	14
2. METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA	16
2.1. Kvantitativní obsahová analýza	16
2.1.1. Záměr analýzy.....	16
2.1.2. Výzkumné otázky	16
2.2. Základní soubor jednotek	17
2.2.1. Kódovací jednotka a kódovací kniha.....	18
2.2.2. Definice kódovací jednotky	18
2.2.3. Kategorie obsahu – proměnné, jež byly analyzovány	19
3. ANALÝZA SEBRANÝCH DAT, VYVOZENÍ ZÁVĚRŮ A KONEČNÝ VÝSTUP OBSAHOVÉ ANALÝZY	21
3.1. Proměny vztažené k jednotlivým svátkům	45
3.1.1. Den obnovy samostatného českého státu, 1. leden.....	45
3.1.2. Den osvobození, 8. květen.....	46

3.1.3. Den slovanských věrozvěstů Cyrila a Metoděje, a Den upálení mistra Jana Husa, 5. a 6. červenec	46
3.1.4. Den české státnosti, 28. září.....	47
3.1.5. Den vzniku samostatného československého státu, 28. říjen	47
3.1.6. Den boje za svobodu a demokracii, 17. listopad	47
ZÁVĚR A VÝHLED DO BUDOUCNA	48
SUMMARY	51
POUŽITÁ LITERATURA.....	52
PŘÍLOHA.....	53

Teze bakalářské práce

Úvod

Téma své bakalářské práce Státní svátky v mediální komunikaci jsem zvolila proto, že samotné státní svátky jsou fascinujícím fenoménem prostupujícím lidskými společnostmi bez rozdílu. Každý státní útvar svoje slavnostní dny má, míra jejich slavení, stejně jako forma oslav, se liší. Podstata svátečního dne ale zůstává.

S téměř každým „obyčejným“ církevním svátkem se v české společnosti znovu vynořuje otázka, často podpořená pouličním dotazováním a pozorností médií, zda bychom neměli ustanovit další svátek, jenž bychom patřičně oslavili dnem pracovního klidu. Při bližším prozkoumání oslav právě církevních státních svátků se zdá, že to je v našem ateistickém státu ta největší motivace pro nový sváteční den.

Přes jistou vyprázdňenost sváteční podstaty vyvolávají oslavy svátečních dnů emoce a vášně, stávají se dobrou příležitostí k demonstraci individuálních či skupinových názorových a politických preferencí. Příležitostí ke kritice politického zřízení, stavu ekonomiky i celé společnosti. Ačkoliv společnost podstatu svátků příliš nevnímá, význam demonstrativních prohlášení nebo činů provedených ve sváteční den, především pak ve svátek svázaný s podstatou státnosti samé, se jí dotýká silněji, než ve dny profánní, obyčejné. Podvědomý „respekt“ ze dne, o kterém se mnozí domnívají, že je v dnešní době výjimečný pouze odlišnou barvou v kalendáři, ve většině lidí dále přetrvává.

Sváteční dny jsou i výtečnou příležitostí pro natřesení politického peří hlavních aktérů politické scény, svých pár minut slávy si ovšem chtějí vychutnat i figurky spíše okrajové. Z těchto důvodů si média nemohou nechat ujít pokrytí svátečního dění. Výjimečné rojení politiků i žurnalistů nastává v letech, kdy státní svátek připadá na kulaté nebo alespoň půlkulaté výročí. Potom je nadouvání hrudníků zúčastněných politiků ještě okatější a projevy hlasitější, prostor v médiích věnovaný pak rozsáhlejší.

Za téměř dvacet let, které v naší republice uplynuly od přechodu k demokratickému státnímu zřízení, urazila česká společnost jistý kus cesty. Ten se nutně promítl i do celospolečenského vnímání a slavení státních svátků. Oproti předchozímu režimu, kdy oslavy svátečních dnů nabývaly obludných rozměrů, bylo současné oslavné dění zcivilizováno a zcivilněno. Prostudování vzorku deníků za oněch uplynulých necelých dvacet let snad přispělo k poznání, jak se vnímání svátečního dění měnilo v jejich

průběhu. Změny to byly mnohdy dramatické, mnohdy obtížně vysvětlitelné, vždy však velmi zajímavé. V návaznosti na to, jak se měnil zájem především vrcholných politiků na tomto dění participovat, měnil se i zájem zkoumaných deníků o tomto dění referovat. Tato práce zkoumala, zda byla vybraná média ochotná dát tématu státních svátků prostor na titulní straně, přidat i fotografický materiál, vyslat na místo vlastního člena redakce, věnovat tématu více než jen miniaturní „povinnou“ noticku, obtěžovat se zpovídáním přímých účastníků a především to, jak se ochota pokrývat dění spjaté se státními svátky proměňovala v čase.

Z výše popsaných důvodů se domnívám, že téma státních svátků a pokrytí jejich oslav ve vybraných celostátních denících skýtá zajímavou a přiměřeně rozsáhlou náplň bakalářské práce zároveň i potenciální prostor, který by se mohl otevřít pro případnou diplomovou práci.

1. Teoretická východiska

1.1. Státní svátky

Instituce svátků je jevem, který existuje v každém typu lidské společnosti.¹ Podle Jana Kellera lze svátky dělit na politické a církevní, vycházejí však ze stejného tradičního a rituálního základu. Odkazují vždy k minulosti, a to k události významné pro obyvatele konkrétního státu či význačné osobnosti z dějin světových nebo státních. Posilují společné představy členů národa, že jejich životní úděl je odlišný od osudu jiných národů.² Proto národ začíná vždycky historiografií, která hraničí s mýty, protože jeho utváření představuje sled etap mířících stanoveným směrem a řízený zakladatelskými hrdiny.

Svátky vznikaly z tradice. Po dlouhou dobu se vytvářely rituály (ne každý rituál je pochopitelně institucionalizován do podoby svátku, natož státního, každý oficiální svátek je však rituálem), jejichž dodržování mělo podpořit vítězství sil čistých nad silami nečistými. Pro komunikaci s posvátnými silami musí být rituál dodržován zcela přesně a bez výjimky, jinak ztrácí svůj smysl. Vzhledem k tomu, že svátky politické z těchto tradičních vycházejí, lze předpokládat, že rituály, které je doprovázejí, musejí splnit stejnou podmínku. Proto jsou si oslavy svátků tolik podobné navzájem i napříč jednotlivými zeměmi s podobným kulturním základem. Všude je svátek souborem manifestací a sociálních veselí opírajících se o historické či mytické události. Společnost si prostřednictvím těchto symbolů a alegorií upevňuje svou kulturní, náboženskou nebo politickou identitu.³ Má tedy za úkol posílit sounáležitost členů společenství.

1.1.1. Státní svátky v ČR

Z výše popsaných důvodů měla své státní svátky Československá, později i Československá socialistická, resp. federativní republika. Dnešní stav upravuje zákon 245/2000 Sb. o státních svátcích, o ostatních svátcích, o významných dnech a o dnech pracovního klidu ze dne 29. června 2000.⁴ Pro tuto práci je významný první paragraf o státních svátcích. Jím jsou vymezeny tyto významné dny: 1. leden - Den obnovy

¹ KELLER, Jan. Nedomyšlená společnost, s. 65

² BOUDON, Raymond. Sociologický slovník, s. 125

³ BOUDON, Raymond. Sociologický slovník, s. 208

⁴ http://www.legis.cz/web/news_view.php?vzory=statni-svatky-ostatni-svatky-zakon-o-statnich-svatcich

samostatného českého státu, 8. květen - Den osvobození, 5. červenec - Den slovanských věrozvěstů Cyrila a Metoděje, 6. červenec - Den upálení mistra Jana Husa, 28. září - Den české státnosti, 28. říjen - Den vzniku samostatného československého státu a 17. listopad - Den boje za svobodu a demokracii. Dny pracovního klidu představují jak státní, tak i ostatní svátky. Státní svátky na rozdíl od ostatních svátků oslavují státnost našeho státu, zatímco ostatní svátky se vztahují na konkrétní významné historické události.

Vzhledem k tomu, že zkoumané období začíná rokem 1990, je třeba brát v potaz i zákon č. 93/1951 Sb., o státním svátku, o dnech pracovního klidu a o památných a významných dnech, ve znění zákona č. 65/1965 Sb. a zákona č. 74/1994 Sb. V době socialismu se u nás dny svátků, významných či památných dnů zajímavě posunovaly, to sice není předmětem této práce, avšak stojí za připomenutí, co u nás vlastně bylo státním svátkem nazýváno. V poválečné historii byl až do roku 1988 státním svátkem jeden jediný den. Devátý květen se slavil coby den osvobození Československa Sovětskou armádou. Další dny byly nazývány buď „památnými“ (5. a 6. července), nebo „významnými“, tedy 25. 2., 7. 11. (Velká říjnová socialistická revoluce) a 29. 8. (Slovenské národní povstání). Existovaly ovšem další dny pracovního klidu. 1. leden (Nový rok), pondělí velikonoční, 1. květen (Svátek práce), 28. říjen (tehdy jako Den znárodnění!), 25. prosinec (první svátek vánoční), 26. prosinec (druhý svátek vánoční). Situace se nepatrně změnila se zákonným opatřením Federálního shromáždění z 21. 9. 1988⁵, kdy mezi státní svátky přibyl 28. říjen. Tentokrát už ne jako Den znárodnění, nýbrž jako Den vzniku samostatného československého státu.

V době po pádu komunistického režimu se kategorie státních svátků znatelně rozšířila. Počátkem prvního roku zkoumaného rozmezí bylo stále v platnosti Zákonné opatření předsednictva Federálního shromáždění, kterým se mění a doplňuje zákon č. 93/1951 Sb., o státním svátku, o dnech pracovního klidu a o památných a významných dnech. Toto opatření ustanovuje státními svátky (z dnešního pohledu pouhé) dva dny. Jsou jimi devátý květen, výročí osvobození Československa Sovětskou armádou, a dvacátý osmý říjen, den vzniku samostatného československého státu. Zajímavé však je, že stejně jako „pravé“ státní svátky jsou zde i další dny pracovního klidu. (Tedy 1. 1., pondělí

⁵http://www.lexdata.cz/lexdata/sb_free.nsf/c12571d20046a0b2c12566af007f1a09/c12571d20046a0b2c12566d4007339b0?OpenDocument

velikonoční, 1. 5., 25. 12., 26. 12.). Zajímavost tomu dodává myšlenka Jana Kellera, který tvrdí, že svátek nesmí být poskvrněn profánností práce⁶ Proto bychom měli mít volno, i když drtivá většina společnosti naprosto netuší, co se vlastně oslavuje. Podle výše uvedených zákonných norem jsme tedy byli na státní svátky skoupí, ale volno lidu bylo poskytnuto.

Situace se mění až s květnem 1990, kdy byly zákonem stanoveny tři státní svátky. Ke dvěma stávajícím přibyl 5. červenec coby Den slovanských věrozvěstů Cyrila a Metoděje. Budoucí státní svátky 17. listopad a 6. červenec byly „pouze“ významným, resp. památným dnem. Tzn., že v době jejich oslav byli lidé v práci. Až o deset let později jsou určeny zákonem státní svátky v tom rozsahu, v jakém je slavíme dnes.

1.1.2. Státní svátky a jejich vyprázdněnost

Stejně jako rituální společnost dávala v den sváteční oběti, dnes jsou kladeny věnce a řečníci recitují mýty o zrození existujícího řádu. Na místech, kde k oslavám dochází, jsou vyvěšeny posvátné symboly vyjadřující jednotu a identitu kmene. Místo ulovené zvěře je tu k hodování připraven stánkový prodej jídla a pití.⁷ Originální myšlenka Jana Kellera dosti přesně vystihuje, jak je dnes státní svátek vnímán. Bez přehnané národní hrdosti a exaltovaného vlastenectví podpořeného dojetím.

Moderní společnost by ráda viděla, aby se ceremoniálů a rituálů účastnila co možná její největší část, nejlépe celý kmen. Dobrovolnou účast však vyhledává dnes již jen hrstka nadšenců. Dřívější sociální drama, jímž oslavy politických svátků v socialistické společnosti byly, přebírají v současnosti svátky církevní. Výjimku tvoří Den osvobození, klasické sociální drama. S dobovými kostýmy a rekonstrukcemi událostí, jež jsou oslavovány.

Samotné kladení věnců nemá podle sociologů až tak pietní význam, jako má stvrzovat rozdělení moci. Ten, kdo kontroluje průběh a režii svátečních ceremonií, kontroluje i svět symbolů, jenž má pro společnost nemalý význam. Proto jsou oslavy v hledáčku pozornosti médií, která vědí, že přítomni budou nejvyšší představitelé státu. Naopak pro vrcholné politiky, tedy přední členy kmene je nesporně výhodné se akcí zúčastnit, mediální prezentace je stvrzením jejich vlastní důležitosti. Lze předpokládat, že v dobách převratných pro stát, kdy se účast na ceremoniích stává manifestací národní

⁶ KELLER, Jan. Nedomyšlená společnost, s. 70

⁷ KELLER, Jan. Nedomyšlená společnost, s. 76

hrdosti a celistvosti, si cestu na titulní stranu mezi nejdůležitější události, o nichž je referováno, najdou, v dobách „klidných“ však nebudou oslavy svátků okupovat přední stránky novin.

V současnosti se svátky „vyprazdňují“, lidé se nechtějí pateticky identifikovat s anonymním sociálním kolosem, nýbrž s menšími a bližšími celky jako je třeba rodina. Paradoxem je, že svátek se pro ně stává příležitostí, jak se státu co nejvíce vzdálit. Nejenom idea pracovního klidu coby klidu na oslavy se tímto hroutí. Stejně tak dopadá i myšlenka svátku jako takového v jeho roli stmelování společnosti či posilování identity. Lidé se ve svátek nadále věnují rituálům, ale soukromým, individuální rekreaci.

Zároveň je ovšem v obecném povědomí hluboce zakořeněn pocit, že bychom podstatu státních svátků znát měli. Dokládají to periodicky se opakující ankety konané u příležitosti významných dat. Děti jsou dotazovány, co jim historické postavy a události říkají. Nedostatečné znalosti vnímá veřejnost jako signál nebezpečný pro národní identitu i státnost jako takovou.

Ceremonie ke svátkům se vážící nezanikají, až na výjimky se však stávají záležitostí malého množství lidí. Lze se tedy domnívat, že s tímto trendem jim povětšinou v tisku převratný prostor věnován nebude. Téma státních svátků a jejich oslav musí překročit práh pozornosti gatekeepera⁸, který rozhoduje o nezbytnosti jeho mediálního pokrytí. Projde díky svým zpravodajským hodnotám, především blízkosti, díky přítomnosti politiků i jisté atraktivitě či dlouhodobého pokrývání tématu.

Není tedy překvapivé, že se tato práce zaměřuje pouze na kategorii státních svátků. Jak bylo výše napsáno, vztahují se k české státnosti na rozdíl od svátků ostatních. Proto se lze domnívat, že jejich oslavám budou přítomni vrcholní státní představitelé, aby potvrdili současné mocenské rozdělení. Svátkům ostatním takovou pozornost věnovat nebudou podobně jako média.

⁸ BURTON, Graeme, JIRÁK, Jan. *Úvod do studia médií*. s. 239

2. Metodologická východiska

2.1. Kvantitativní obsahová analýza

Tradiční metoda zkoumání obsahu.⁹ K jejímu definování přispěl Bernard Berelson, který ji definuje jako výzkumnou techniku pro objektivní, systematický a kvantitativní popis zjevného obsahu komunikace. Kvantifikuje vybrané jevy vyskytující se v obsahu a řadí je do zvolených kategorií. Výchozími předpoklady provedení obsahové analýzy jsou snadná identifikovatelnost kvantifikovatelných jednotek v konkrétním obsahu a dostatečný rozsah zkoumaného vzorku. Základním předpokladem bylo, že ve třech celostátních denících byl vždy každému ze státních svátků věnován alespoň jeden článek. Za čtyři ročníky tedy objem výzkumného vzorku měl být poměrně značný, předběžným odhadem zhruba 100 příspěvků. Po shromáždění vzorku se ukázalo, že některá data jsou deníky opomíjena, některá naopak akcentována (především u příležitosti kulatého výročí).

Charakteristická pro tuto metodu je vysoká míra strukturovanosti a s tím spojený vysoký stupeň ověřitelnosti. Výhodou je možnost vše přehledně znázornit v číselných hodnotách, tabulkách a grafech.

Frekvenční analýza postihuje pozornost věnovanou jednotlivým svátkům. V rámci jednotlivých svátků měří např. poměr mezi pozorností historické události a aktuálním oslavám nebo „náhodným“ účastníkům oslav a reprezentantů státní moci.

2.1.1. Záměr analýzy

Základním výzkumným záměrem je zpracovat kvantitativní analýzu témat, aktérů či mluvčích v příspěvcích věnovaných tematice státních svátků a přispět k osvětlení toho, jak se znázorňování této agendy proměňovalo ve vymezeném časovém úseku.

2.1.2. Výzkumné otázky

Hlavními výzkumnými otázkami byly:

Je v příspěvcích věnovaných tematice státních svátků věnována větší pozornost současnosti či připomínkám historických důvodů, případně soustředí se článek na průběh oslav či spíše „důvody“ svátku?

⁹ SCHULZ, Winfried. REIFOVÁ, Irena. Kol. *Analýza obsahu mediálních sdělení*, s. 76

Text věnovaný současnosti se soustředí spíše na politiky nebo na „náhodné“ účastníky svátečního dění?

Články o státních svátcích jsou na titulní straně nebo hluboko uvnitř listu?

Je článek doplněn (či tvořen pouze) obrazovým materiálem?

Jak se liší pozornost věnovaná jednotlivým svátkům, který je opomíjen, který protěžován?

2.2. Základní soubor jednotek

Jedná se o soubor, ke kterému se celý výzkum vztahuje a ze kterého je (v případě potřeby) vybrán vzorek pro analýzu. Výběrový vzorek podrobený analýze tvoří tištěná média. Konkrétně tři celostátní deníky z kategorie seriózních, ačkoliv podle mnohých odborníků jsou jediným skutečně seriózním titulem Hospodářské noviny. MF Dnes a Právo mnohdy sklouzávají k infotainmentu, zábavný prvek mezi zpravodajstvím nalezneme poměrně často.

MF Dnes

Podle Media Projektu¹⁰ se jedná co do rozsahu o největší seriózní deník u nás. Čtenářskou obec podle výzkumu tvoří především muži ve věku 20 až 60 let. Jsou to lidé ekonomicky aktivní, často s rozhodovacími pravomocemi. Deník začal vycházet 1. září 1990, navázal na list Mladá fronta, převzal většinu jeho redaktorů i čtenářskou základnu. V současnosti je vydáván společností MAFRA, a.s.

Právo

Společenskopolitický deník pod současným názvem Právo vznikl 18. září 1995 na základech Rudého práva existujícího již od dob první republiky. Vzdálil se od komunistické ideologie, dnes je vnímán jako levicově orientovaný list blízký především sociální demokracii. Základ jeho čtenářské obce tvoří muži starší 50 let, ekonomicky neaktivní lidé a důchodci. Je vydáván společností Borgis, a.s.

Hospodářské noviny

Hospodářské noviny jsou zaměřeny na ekonomické a politické informace. Mezi čtenáři převažují muži ve věku 30 až 60 let. Vysokoškolsky vzdělaní, ekonomicky aktivní,

¹⁰ <http://www.uvdt.cz/>

s vyšším příjmem a s rozhodovacími pravomocemi. Vydává je *Economia, a.s.* Poprvé jako deník vyšly 21. května 1990, do té doby vycházely s měsíční periodicitou.

Za poslední dva kvartály roku 2007 byly *MF Dnes* a *Právo* nejčtenějšími celostátními seriózními deníky. Jejich čtenost dosahovala 1 116 000, resp. 459 000 čtenářů při nákladu 298 841, resp. 151 492. Hospodářské noviny měly nejnižší čtenost z celostátních deníků, 178 000 při nákladu 59 941. Vzhledem k ekonomické i sociální důležitosti jejich čtenářské obce jsou to však noviny velmi vlivné.

Do vzorku tedy spadá deník spíše levicově orientovaný, deník zaměřený spíše pravicově a deník specializovaný především na ekonomiku.

2.2.1. Kódovací jednotka a kódovací kniha

Mediované obsahy, které byly předmětem analýzy, byly zpracovány procesem kódování. Tedy identifikovány a zaznamenány formou číselných hodnot – kódů.

V první fázi bylo třeba stanovit způsob segmentace mediovaných obsahů na jednotlivé prvky, kódovací jednotky. Bylo nezbytné stanovit kódovací jednotku, tzn. jednotku mediovaného obsahu, k níž se váže jeho analyzování. Jednotka tvoří základ pozdějšího vyhodnocování a člení se do různých kategorií, proměnných, popisujících vlastnosti mediovaného obsahu relevantní pro výzkum.

Ve druhé fázi byly proměnné popsány podle stanovených kategorií. Jednotlivé kategorie proměnných jsou rozepsány v kódovací knize¹¹. Pro kategorie obsahu byly stanoveny textové hodnoty, jež odpovídají otázkám uvedeným v předchozím oddílu. Hodnoty, jichž mohly proměnné nabývat, byly označeny numerickými kódy, podle kterých byla data tříděna.

2.2.2. Definice kódovací jednotky

Výběrový vzorek se týká čtyř ročníků, a to 1990, 1995, 2000 a 2005. Pětiletý odstup je dostatečný na to, aby referování o tématu, které je předmětem této práce, doznalo změn. Současně je dostatečně zúžen, aby se v časovém úseku, který byl na práci k dispozici, dal podrobně zpracovat.

Zkoumány byly vždy výtisky tři dny před významným datem samotným a čtyři dny po něm. Ukázalo se však, že ve většině případů státní svátky nejsou pro celostátní deníky

¹¹ příloha č. 1

natolik podstatnou událostí, aby se jim věnovaly jindy, než v den bezprostředně významnému datu následující. Výjimku tvořila jen výše zmíněná kulatá výročí, kdy deníky poskytly danému tématu více prostoru, a to i v několika po sobě jdoucích dnech. Výběr vzorku byl tedy ohraničen daty 2.1.1990 a 18.11.2005.

Do výzkumu byla zařazena data, která jsou dnes dle zákona státním svátkem, ačkoliv podle zákonných úprav před rokem 2000 se jednalo pouze o dny významné či památné, celkem tedy sedm dní v každém roce. V době, kdy se nejednalo o regulérní státní svátek, však pozornost médií byla mizivá. Zkoumání byly podrobeny vždy ty části novin, které jsou společné celé republice, regionální mutace nebral výzkum v potaz, práce by kladla příliš velké požadavky na čas a rozsah. Stejně tak nebyly zkoumány příspěvky, jež vyšly v publicistické části deníků, vzhledem k tomu, že nejsou relevantní pro důležitost státních svátků vyplývající z rozsahu a způsobu pokrytí dění s nimi spjatého. Zaměřila jsem se pouze na část celorepublikovou, zpravodajskou. Dílem z kapacitních důvodů, dílem kvůli případné porovnatelnosti výsledků.

Vyřadila jsem taktéž příspěvky, jež se týkaly dění spjatého s podstatou českého státního svátku, avšak odehrávající se v zahraničí. To byl případ Dne osvobození, kdy si deníky všímaly i oslav za hranicemi, a to především ve výročních letech 1995 a 2005. Do výzkumu jsem je zařadila pouze tehdy, byl-li v příspěvku v důležité roli některý z českých politiků.

Zařazeny byly příspěvky, jejichž titulky nějakým způsobem odkazoval ke státnímu svátku či svátečnímu dění. Vyskytly se v něm výrazy jako „oslav, výročí, projev, slavnost, atd.“ nebo výrazy, jejichž relevance vyplývala z kontextu. Jednalo se o jméno soudobého významného domácího politika, vysokého církevního hodnostáře, jména těch, jejichž svátky slavíme (Cyril, Metoděj, věrozvěsti, Jan Hus) apod. Dle titulku se dalo usuzovat, jaké bude hlavní téma článku, což bylo rozhodující pro zařazení příspěvku do základního souboru jednotek. Někdy se však jednalo pouze o obrazový příspěvek s popiskem. Měřeny byly též portréty či medailony osob spjatých s děním okolo významného dne, protože i tento formát vyjadřuje důležitost události znázorněnou prostorem v médiích mu věnované.

2.2.3. Kategorie obsahu – proměnné, jež byly analyzovány

Proměnné jsou tvořeny seznamem otázek, jimž byl podroben zkoumaný článek, nabyté hodnoty jsou odpovědi, jež článek poskytl. Na každou otázku existuje vždy pouze jedna

odpověď, otázku bylo možné položit několikrát. Pak by se jednalo o několik proměnných. Bylo tedy potřeba stanovit, co přesně bude zkoumáno v jednotlivých příspěvcích, jež představují samostatné jednotky analýzy a dohromady utvářejí soubor zkoumaných jednotek, výběrový vzorek. Zkoumané jevy byly zaznamenávány v kódovací knize. Tyto proměnné byly využity při závěrečné analýze sebraných dat. Výzkum byl zaměřen na tyto kategorie obsahu:

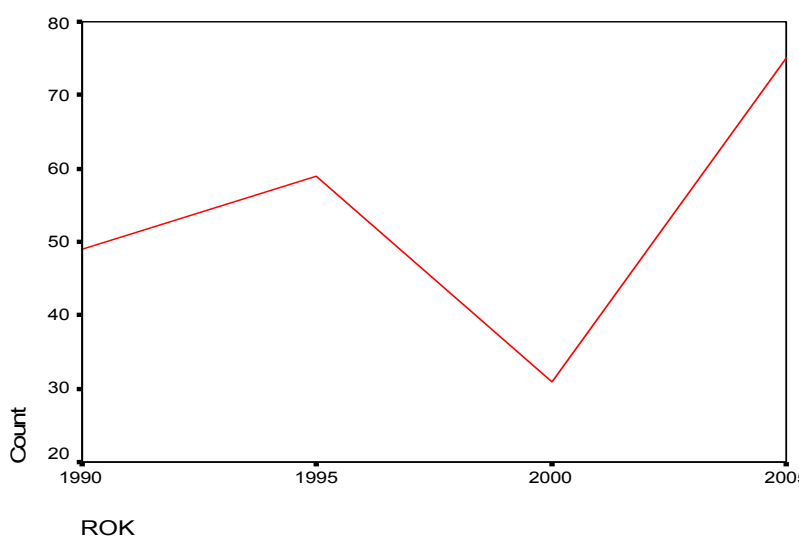
- O který z deníků se jedná.
- Velikost příspěvku (cm²).
- Místo otištění – strana
- Je příspěvek doplněn obrazovým materiálem?
- Jaká část příspěvku se věnuje důvodu svátku.
- Jaká část se věnuje jeho průběhu (tedy místu oslav, počtu slavicích, atmosféře).
- Je-li v příspěvku přímá výpověď, slovo má politik, délka jeho citace.
- Je-li v příspěvku přímá výpověď, slovo má jiný mluvčí, délka jeho citace.
- Jsou v příspěvku kritické ohlasy?
- Je v souvislosti s oslavami zmíněn alkohol?

3. Analýza sebraných dat, vyvození závěrů a konečný výstup obsahové analýzy

Získaná data poskytla soubor 214 jednotek. Tato data byla analyzována v souladu se stanovenými výzkumnými otázkami. Pro vyhodnocení a vytvoření grafů a tabulek byl použit program SPSS (Statistical Package for the Social Science).

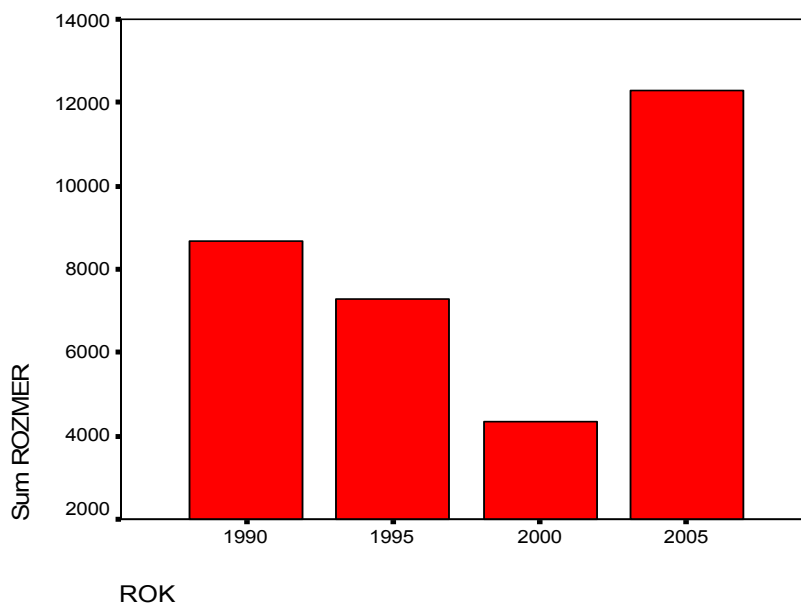
Níže jsou prezentována ve formě tabulek a grafů spolu s připojenými textovými komentáři a interpretacemi.

Graf 1: Svátky v toku času ve všech sledovaných médiích, dle počtu článků

První dva grafy znázorňují státní svátky v toku času napříč všemi sledovanými médii. Již na první pohled je zřejmé, že pozornost svátkům věnovaná v jednotlivých ročnících se mění, a to poměrně zásadně. Nejedná se pouze o stoupající nebo klesající křivku, pozornost věnovaná svátkům v jednotlivých letech, jakož i forma této věnované pozornosti, se mění v závislosti na nejrůznějších zákonitostech.

Od necelých padesáti příspěvků v roce 1990 počet mírně narůstá do roku 1995 na téměř 60 příspěvků. Následuje ovšem strmý propad do roku 2000, kdy se tematice státních svátků věnovalo pouhých třicet článků. V posledním sledovaném ročníku pak téma zažívá renesanci a končí na čísle sedmdesát pět, více než dvojnásobku předchozího zkoumaného roku.

Graf 2: Svátky v toku času ve všech sledovaných médiích, dle rozměru článků (cm²)

Tyto změny se proto nedají vysvětlit pouhým odkazem na zvětšující se rozsah deníků, kdy stoupající počet stránek je potřeba nějak zaplnit, a proto s postupujícím časem i svátky získávají více prostoru. Tato teorie, podobně jako myšlenka na rostoucí důležitost tématu by měla smysl, pokud by číslo od roku 1990 do 2005 kontinuálně narůstalo. Nevysvětluje ovšem prudký propad na přelomu milénia, ani zcela mírný růst v první polovině 90. let. Zároveň není v harmonii s grafem č. 2, který vypovídá o kontinuálním poklesu prostoru vyjádřeného v cm², jež je svátkům věnován. Je zde tedy rozpor mezi stoupajícím počtem příspěvků, ale zmenšujícím se rozsahem jednotlivých článků. Zatímco počet článků poklesl za deset let (1990 – 2000) o necelých čtyřicet procent, jejich rozměr postihl propad více než o polovinu. Stejně jako u počtu příspěvků čeká i jejich rozsah nárůst v roce 2005.

Při podrobnějším zkoumání jednotlivých příspěvků vysvětlují změny pozornosti (a z ní vyplývající změny v rozsahu článků, v poskytnutých citacích, doplněném obrazovém materiálu apod.) takto:

V roce 1990 měly deníky poměrně malý rozsah a vzhledem k hektické době po změně politického režimu nebyla o témata nouze. Řešila se zejména politická zasedání, jednání se Slovenskem, ekonomická transformace, vyrovnání se s představiteli minulého režimu atd. Zjitřenému občanskému vědomí však „seděla“ problematika státních svátků. Jednalo se o exaltovaná data připomínající československou státnost či historii a na obojí byli občané v té době citliví. První rok stanovuje počet příspěvků na 49, což

vzhledem ke zmiňovanému rozsahu i důležitým událostem není číslo malé. Vyniká i v souvislosti s rozsahem, jenž byl na stránkách deníků tematikou svátků zaplněn, téměř 9000cm². Je třeba vzít v potaz, že v roce 1990 byly státní svátky pouze tři, i když zbylá data byla připomínána coby významná nebo památná, jejich důležitost nebyla rovná oficiálním státním svátkům.

Směrem k roku 1995 pozornost vyjádřená počtem příspěvků mírně narůstá. Avšak jejich rozměr se mírně zmenšuje, v ročním souhrnu tvoří rozdíl necelých 1000cm². Jednalo se ovšem o rok s pětkou na konci. Tyto ročníky (1995 a 2005) věnovaly velké množství prostoru událostem spjatým se Dnem osvobození. V květnových vydáních okolo 9., resp. 8. května prudce narůstal počet „svátkových“ článků i jejich rozměr. Proto lze v souvislosti s rokem 1995 usuzovat, že pozornost věnovaná zbylým svátečním datům (vyjádřená především rozměrem), byla v porovnání s rokem 1990 o dost menší.

Skoupý na počet i rozměr článků byl rok 2000. Pouhých 30 příspěvků zabralo kolem 4500cm². To je překvapivé vzhledem k postupnému příklonu k infotainmentu, a to zejména u MF Dnes, kladení důrazu na příběhy, vzpomínky apod. U tak výjimečného data, jakým rok 2000 bezesporu byl, by se dalo předpokládat, že bude důvodem k bilancování, které by se mohlo projevit v souvislosti se státními svátky. Ať už vzpomínkovými nebo historickými články. Specifičnost přelomu milénia naopak prostor pro svátky zmenšila, například tradiční novoroční články musely ustoupit fenoménu Y2K, který zabral většinu vymezeného prostoru. Květnové osvobození nemělo kulaté výročí, stejně jako úmrtí Jana Husa, od revoluce už bylo příliš daleko k velkým příspěvkům k 17. listopadu. Rok 2000 měl tedy všechny předpoklady státní svátky opomíjet.

Situace se mění o pět let později. Tématu svátků se věnuje 75 příspěvků, které dohromady zabírají 12 000cm². Je to rok, který svátkům přeje. Neřeší se události okolo přelomu milénia, květnové osvobození má šedesátileté výročí, od smrti Jana Husa uplynulo 590 let (příčemž pozornost věnovaná jednomu z obou po sobě následujících církevních svátků vždy zvýšila zájem i o ten druhý). Zároveň se naplno začíná projevovat větší důraz deníků na příběhovost, vypravování i jistou lidovost. Při oslavách svátečních dnů dostávají příležitost ke vzpomínkám účastníci oslavovaných událostí, jejich důležitost dokládají rozličné ankety pořádané za účelem ospravedlnit nebo vyvrátit pozornost svátečním výročím věnovanou. Tento posun je patrný napříč všemi

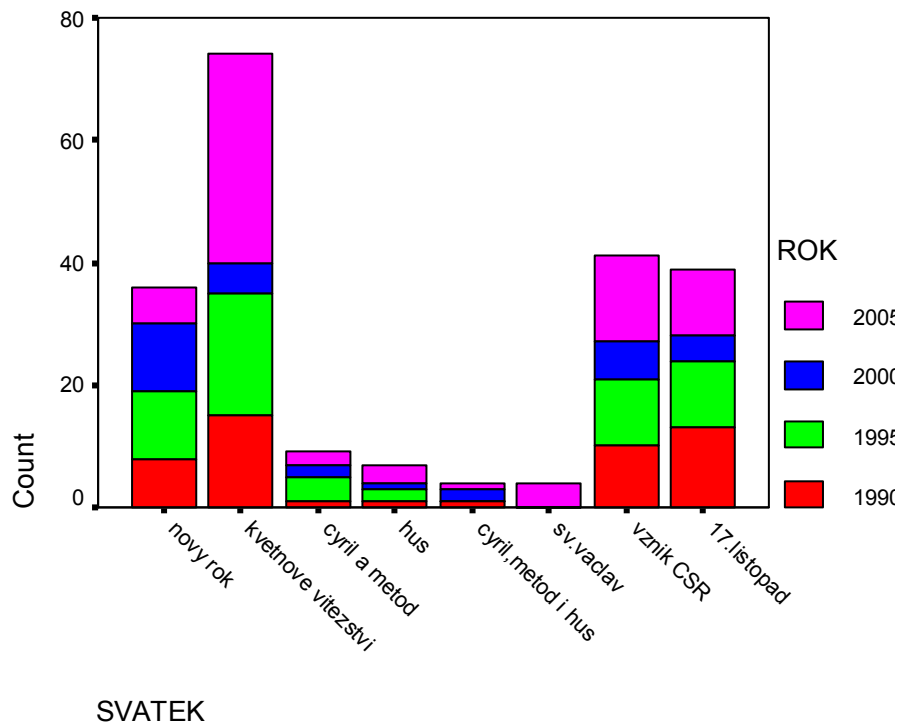
sledovanými médii, u Hospodářských novin je překvapivý rozhodně více než u Práva a MF Dnes.

Následující grafy a jejich interpretace přispějí k podrobnějšímu rozvedení nástinu důvodů, které ovlivňovaly pozornost státním svátkům věnovanou.

Tabulka 1: Jednotlivé svátky toku času ve všech sledovaných médiích

	SVÁTEK								Celkem
	1. leden	8. květen	5. červenec	7. červenec	5. + 6. naráz	28. září	28. říjen	17. listopad	
ROK 1990	8	15	1	1	1		10	13	49
1995	11	20	4	2			11	11	59
2000	11	5	2	1	2		6	4	31
2005	6	34	2	3	1	4	14	11	75
Celkem	36	74	9	7	4	4	41	39	214

Graf 3: Jednotlivé svátky v toku času ve všech sledovaných médiích

Vysoká pozornost je dlouhodobě věnovaná čtyřem státním svátkům (z nichž některé na začátku zkoumaného období ani oficiálním státním svátkem nebyly). Jsou jimi 1. leden,

8. (9.) květen, 28. říjen a 17. listopad. Dostaly pracovní název „Silná“ či „Velká“ čtyřka. V průběhu čtyř ročníků se jim dostávalo srovnatelné pozornosti.

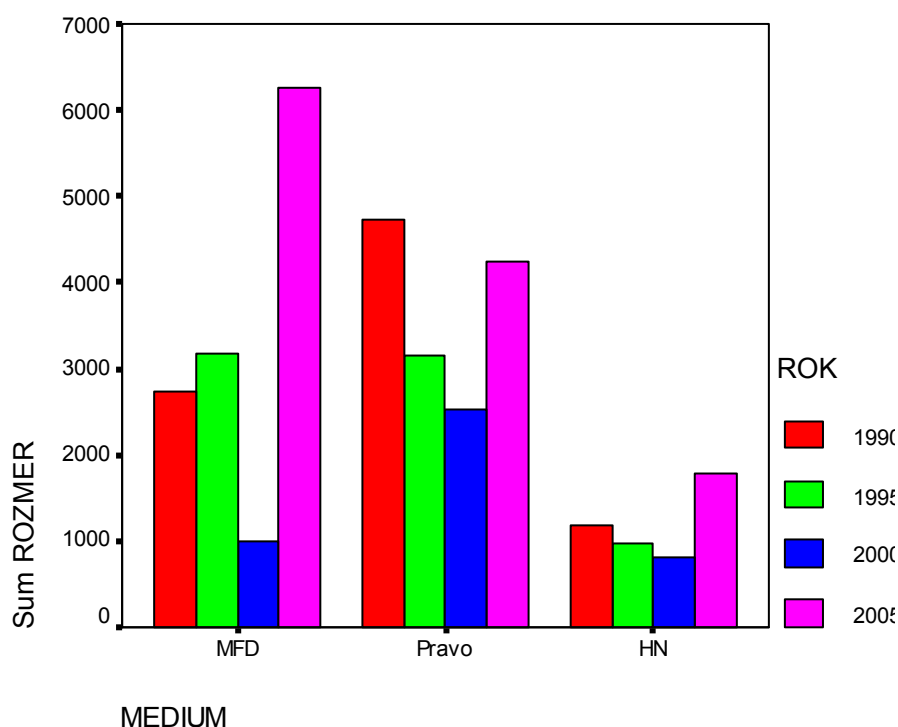
Den obnovy samostatného českého státu je jediným svátkem, který v roce 2000 nepotkal velký pokles počtu článků (stalo se tak až o pět let později), ale dá se říci, že si napříč zkoumaným obdobím drží určitý standard. Zbylé svátky ze čtveřice zažily na přelomu milénia značný propad, který si však na rozdíl od 1. ledna v roce 2005 vynahradily.

Již z prvního pohledu je patrné, že dlouhodobě nejoblíbenějším svátkem, poměřováno pozorností, již mu média věnovala, je Den osvobození (ať už se jednalo o 9. či díky pozměňovacímu návrhu Miloše Zemana nově 8. května). Celkově se mu věnuje téměř 35% příspěvků, které převyšují zbylé i svým rozměrem. Hubený rok 2000 již byl výše vysvětlen. Pokles pozornosti je způsoben především nekulatým výročím. V roce 2005 ovšem tento svátek zažívá nejvyšší nárůst. Počet článků vylétl z pouhých 5 na 34. Tento skok je způsoben především šedesátiletým výročím osvobození a hlavně již zmiňovaným posunem médií k příběhovosti, vyprávění a lidovosti. Příspěvky se věnují především vzpomínkám pamětníků, průběhu oslav v jednotlivých českých městech, účasti politiků na slavnostech v ulicích, příjezdu zahraničních návštěvníků apod. Tento trend dokládají i tabulky založené na pozornosti věnované samotnému průběhu oslav, citacím nepolitiků atd. Články jsou navíc doplněny obrazovým materiálem, často velmi rozsáhlým. Právo dokonce k výročí osvobození vydává samostatnou přílohu, jež ovšem díky výše popsaným kritériím výběru do výzkumu nebyla zařazena. Stejně tak si výzkum nevšímá příspěvků, jež reflektovaly sváteční dění, ale za českými hranicemi. Tyto příspěvky však měly srovnatelný rozsah s těmi, které se věnovaly oslavám českým.

Květnovému svátku se zpočátku z hlediska pozornosti přibližoval 17. listopad. V roce 1990 uplynul pouhý rok od revolučních událostí, a tak přestože si tento den na své „povýšení“ mezi státní svátky měl ještě dlouho počkat, zaměstnával politiky a žurnalisty tak, jako by jím už dávno byl. Při prvním výročí se mu věnuje nejvíce článků, obsahují hodně citací politiků i lidí pohybujících se vně politických vod. Příspěvky ovšem oplývají i kritikou. Shodují se na pomalé změně společenských poměrů, negativních důsledcích dravého kapitalismu, nedostatečném vyrovnání se s představiteli minulého režimu i celkové deziluzi značné části společnosti. U Práva podobné hlasy nepřekvapí, avšak nevyhnuly se jim ani MF Dnes, v okrajových ozvěnách i HN.

Mizivá pozornost je v české ateistické společnosti tradičně věnována svátkům založeným na církevní tematice (možná by bylo zajímavé srovnání s moravskými mutacemi deníků). Věrozvěstům a mistru Janu Husovi je věnováno více pozornosti než svatému Václavovi. Na jeho svátek sice oficiálně slavíme Den české státnosti, obecně je však toto datum stále vnímáno jako oslava svatováclavské tradice. Navíc tradice zneužitá za německé okupace, což v očích mnoha svatého Václava diskredituje. Toto datum však bylo znevýhodněno tím, že se stalo státním svátkem jako poslední. Den upálení mistra Jana Husa měl zase ve sledovaných ročnících výhodu kulatého výročí v letech 1995 a 2005. Díky tomu, že letní církevní svátky jsou ve dvou po sobě následujících dnech, ve výročních Husových letech si polepšili i věrozvěsti. Některé příspěvky totiž oba svátky zmínily najednou a věnovaly jim o to víc prostoru. Přestože církevní svátky jsou opravdu důležité pro menší část české společnosti, jejich oslav se účastní osobnosti, jejichž autoritu ani nevěřící zbytek společnosti nezpochybňuje. Proslovy kardinála Vlka, kněze Tomáše Halíka nebo jiných uznávaných duchovních autorit přitahují pozornost médií spolehlivě.

Graf 4: Pozornost (cm²) věnovaná svátkům v jednotlivých médiích a letech

Tabulka 2: Počet článků věnovaný svátkům v jednotlivých médiích a letech.

		ROK				Celkem
		1990	1995	2000	2005	
MED	MFD	19	23	11	33	86
	Právo	25	27	12	28	92
	HN	5	9	8	14	36
Celkem		49	59	31	75	214

Ze srovnání jednotlivých médií vyplývá, že deníky, jež jsou dnes označovány za přechod mezi seriózním a bulvárním tiskem, se státním svátkům věnují mnohem více než Hospodářské noviny, které se mnohdy staví do role jediného seriózního deníku u nás. Rozdíl je opravdu markantní. Zatímco Právo a MF Dnes věnovaly tematicke kolem 90 článků celkově za všechny sledované ročníky, u HN to bylo pouhých 36 příspěvků, tedy necelá polovina.

Zajímavé je srovnání Práva a MF Dnes. Oba deníky mají podobné zaměření, liší se pouze ideovým příklonem, kdy Právo tíhne spíše k levicovým postojům (a z nich plynoucích tématům), MF Dnes se kloní spíše k politice pravicovější. Celkový součet příspěvků je téměř shodný, Právo 92 článků, MF Dnes zaostává o 6 příspěvků, což za čtyři roky není mnoho. Vývoj u obou listů se shoduje s obecným trendem mírného nárůstu směrem k roku 1995, přičemž u MF Dnes je nárůst o něco vyšší, i tak ale v polovině 90. let má Právo 27 příspěvků ku 23 u MFD. Ve slabém roce 2000 se situace v podstatě srovnává. Svátky na stránkách obou deníků jsou v podstatě opomíjeny, pravicový má pouhých 11 článků, levicový o jediný více. Směrem k poslednímu sledovanému ročníku se začíná projevat zajímavý trend. MFD klade větší důraz na příběhy, fotogenické fotky a vzpomínky, počet článků o státních svátcích roste. A to rychleji než u konkurenčního Práva. Zde „svátková“ tematika taktéž regeneruje, ale na MFD ztrácí. V roce 2005 už má MFD 28 příspěvků ku 33 v Právu.

Podobně dopadá srovnání obou deníků i z hlediska rozměrů otištěných příspěvků. Zpočátku má Právo s necelými 5000cm² téměř dvoutisícový náskok na MFD. Tam, kde se oba rivalové dostávají na stejnou úroveň co do počtu článků, tedy v roce 2000, má Právo zřetelně větší celkový rozměr příspěvků. Rozdíl se oproti roku 1990 nijak nezmenšil, Právo pokrývá státními svátky skoro 3000cm², zatímco MFD jim poskytne

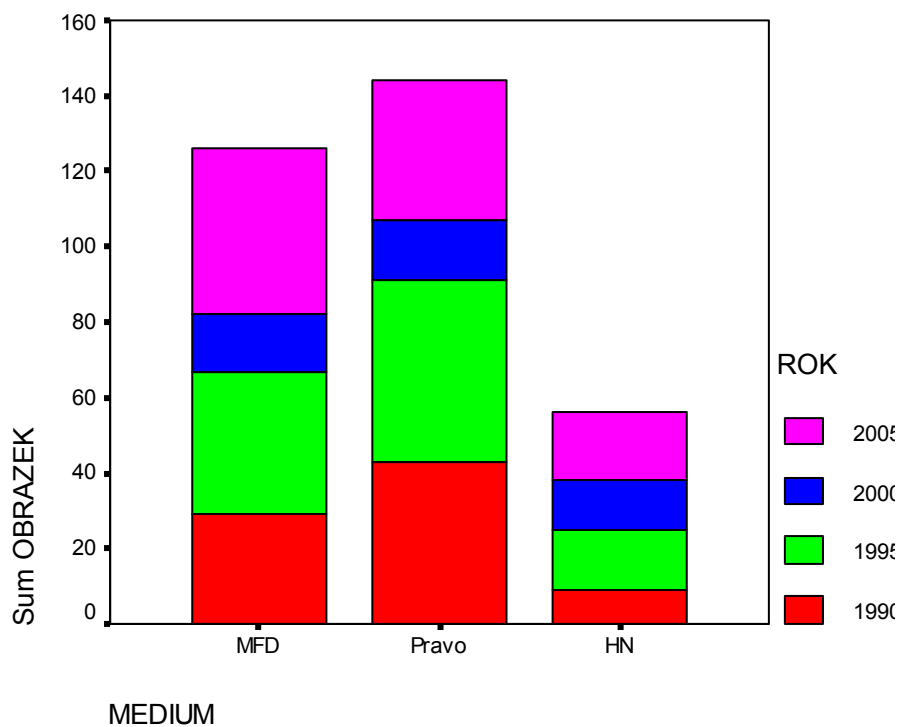
jen 1000cm². Levicový deník tedy redukuje počet článků, ale ponechává jim velkorysejší rozsah ve formě rozhovorů, přetištěných projevů apod. MFD se omezuje na kratší příspěvky, které spíše upozorňují na to, že oslavy toho kterého svátku mají proběhnout nebo proběhly. Rok 2005 tento rozpor maže, MFD je první i co do rozsahu otištěných příspěvků, rozdíl zhruba 2000cm² zůstává zachován. MFD má 6500cm², Právo 4500cm². O 1500cm² více než v roce 1995, kdy však počet příspěvků byl v podstatě stejný. V posledním sledovaném ročníku má MFD více než dvojnásobný rozsah věnovaný státním svátkům oproti roku 1990, Právo se na počáteční úroveň ale nevrátilo. Počet článků tedy za patnáct let vzrostl, jsou ale dotovány menším prostorem.

Pozadu zůstávají Hospodářské noviny. U deníku orientujícího se především na ekonomické zpravodajství to není zcela překvapivé zjištění. Rok 1990 je poněkud zkreslený tím, že HN vycházely jako deník až od konce května. Do výzkumu tedy nezasáhly lednové ani květnové sváteční dny. Vzhledem k pozornosti, kterou HN věnovaly svátkům po zbytek roku 1990, lze předpokládat, že statistika je zkreslená o zhruba 2 až 3 příspěvky. I s tímto potenciálním přírůstkem ovšem „Hospodářky“ zůstávají poslední. V prvním sledovaném roce otiskly jen 5 článků s tematikou státních svátků (i kdybych kalkulovala s dobou, kdy vycházely jako měsíčník, dostala bych se na cca 8 článků, což na umístění HN a především na odstupu od zbylých dvou deníků nic nemění). Trpaslíkem zůstávají i v prostoru článkům věnovaném, v roce 1990 to bylo jen kolem 1000cm². Zajímavé však je, že díky nízko nasazené laťce neprodělaly státní svátky v HN tak výrazný propad na přelomu milénia jako u zbylých sledovaných deníků. Co do počtu příspěvků se udržely na úrovni roku 1995 (8, resp. 9), jejich rozsah o něco poklesl, ale rozdíl byl kolem 200cm², řádový pokles v tisících jako u MFD a Práva nebyl k vzhledem k počáteční úrovni myslitelný. V roce 2005 se HN dostaly na 14 příspěvků, číslo nikterak závratné, v tomto případě však za patnáct let nastal více než šedesátiprocentní nárůst. I ekonomický deník se tedy přiklonil k trendu určité lidovosti, svátkům, které dříve skoro ignoroval, začal poskytovat až překvapivě hodně místa. Přidal i formáty, které zde dříve nefigurovaly, jako medailony, celé projevy, rozhovory. Všeobecný posun směrem k zábavnosti jej tedy neminul.

Tabulka 3: Přítomnost obrazového materiálu u jednotlivých svátků a let

Obrazek	ROK	SVATEK								Celkem
		1. leden	8. květen	5. červenec	6. červenec	5. + 6. náráz	28. září	28. říjen	17. listopad	
ano	1990	2	6					2	7	17
	1995	3	8					2	3	16
	2000	5	3	1	1	2		3	3	18
	2005	4	25	2	1	1	3	7	8	51
	Celkem		14	42	3	2	3	3	14	21
ne	1990	6	9	1	1	1		8	6	32
	1995	8	12	4	2			9	8	43
	2000	6	2	1				3	1	13
	2005	2	9		2		1	7	3	24
	Celkem		22	32	6	5	1	1	27	18

Graf 5: Přítomnost obrazového materiálu v jednotlivých médiích a letech

Z toho, zda je článek doplněn fotografií či nikoliv, usuzují, jestli mu deník poskytl dostatek prostoru, vyslal na místo oslav vlastního fotografa, nebo se alespoň převzal fotografie z agenturních zdrojů. Všechny tyto ukazatele zahrnuté v proměnné „fotografie“ opět ukazují míru důležitosti, jež je sledovanému tématu přisuzována. Z celkového souboru 214 jednotek mírnou většinu tvoří ty, které nejsou doprovázeny fotografií. Je však nutné podotknout, že k jednotlivým svátkům bylo mnohdy v jednom vydání otištěno více příspěvků, které se k problematice vázaly. Obzvláště s celkovým rostoucím počtem „svátkových“ příspěvků se tak v krajních případech k jednomu datu vázal rozhovor s přímým účastníkem oslav, projev politika, medailon významných osob, vzpomínky pamětníka či anketa mezi školáky. Tyto příspěvky tedy byly doplněny fotografiemi, jejichž číslo se s počtem psaných článků neshodovalo. Několik článků mělo fotku společnou.

Na druhé straně s rostoucím poskytnutým prostorem roku 2005 rostl i prostor věnovaný fotografiím. Květnové oslavy šedesátiletého výročí osvobození měly velkou fotografickou „podporu“. Deníky vyčlenily obrazovému materiálu celé strany, na titulních pak fotky mnohdy zabíraly polovinu prostoru. Tento trend se projevil i v HN, ačkoliv ty se obecným zákonitostem i co do obrazové stránky vymykají.

Fotogenické novoroční oslavy spolehlivě lákají fotografy. Počet příspěvků bez fotky sice vede v poměru 22 ku 14, ale Den obnovy samostatného českého státu je zrovna typickým příkladem sdružování mnoha článků k jednomu datu. A tak jsou oslavy doprovázeny obrázkem, zatímco přetištěný novoroční projev prezidenta, reakce ostatních politiků a komentář redakce je o to ochuzen. Každoročně se však k 1. lednu alespoň 2 – 3 fotky objeví. Dokumentují však to, co je na tomto svátečním dni zajímavé, slavení, bilancování, případně tvář politika. Tedy to, jak je 1. leden vnímán. Jako oslavy Nového roku, nikoliv svátek provázaný s jeho státní podstatou.

Květnový svátek je jeden z mála, kdy příspěvky s fotografií tvoří většinu. A to většinu přesvědčivou v poměru 42 ku 32. Je to také svátek, k němuž za všechny čtyři roky bylo celkově vytvořeno vůbec nejvíce fotografií. Tak jako u novoročních článků, ani v tomto případě nebyl jediný výtisk, kde by danému tématu nebyla věnována aspoň jedna fotka. V pěkném květnovém počasí se tak fotili hlavně veteráni bojů, rekonstrukce posledních bitev, na politiky ani věnce až na výjimky nedošlo. Den osvobození je zároveň skvělým dokladem rostoucího prostoru v roce 2005, kdy mu bylo věnováno celkem 25 fotek. Speciální přílohy do tohoto součtu nejsou zahrnuty.

Církevní červencové svátky, příchod křesťanských věrozvěstů a upálení mistra Jana Husa, se drží na okraji zájmu i co se týče doplnění obrazovým materiálem. Několik fotek při této příležitosti bylo otištěno, za všechny 4 ročníky jich však bylo jenom 8 (málo ovšem bylo i příspěvků, jež vyšly bez fotky). Velmi podobně je na tom 28. září, který se fotografie dočkal až při všeobecném nárůstu v roce 2005.

Mnohem lepší je pozice 28. října. Zde jsou sice opět většinou články bez fotky, 14 ku 27, příčinou je však to, že k příležitosti Dne vzniku samostatného československého státu často vycházejí seznamy těch, kdo převezmou státní vyznamenání, nebo dokonce jejich medailonky. Příspěvky, jež hovoří o průběhu oslav nebo vyjádření nejvyšších politických představitelů, jsou ve většině případů fotkou doprovázeny. I zde je patrný nárůst v roce 2005.

17. listopad je v malé skupině, kde většinu tvoří příspěvky s obrazovým doprovodem (i když ta většina je poměrně těsná, 21 ku 18). Je to svátek, jehož důvod vznikl relativně nedávno, svátek, jehož průběh si většina společnosti dobře pamatuje, svátek, který dodnes ovlivňuje naše životy. Vzhledem k tomu, že protagonisté jeho vzniku jsou dodnes živí a mnohdy veřejně či politicky činní, vzrůstá aktuálnost tohoto svátku. A s ní i přitažlivost pro fotografy. Zvláštní je vývoj přítomnosti či nepřítomnosti fotomateriálu v průběhu zkoumaných patnácti let. Z výše uvedených důvodů měl hned v roce 1990 17. listopad hodně fotek. Pochopitelně, teprve rok po vzniku (jednoho z) důvodů svátku (tehdy ještě ne státního). V letech 1995 a 2000 byl počet fotek nízký (3) a převyšuje počet příspěvků, které žádnou fotku nemají. Rok 2005 ale v souladu s výše popsaným trendem vše dožene.

Tabulka 4: Umístění příspěvků v jednotlivých médiích a letech

Umístění			ROK				Celkem
			1990	1995	2000	2005	
1	MEDIUM	MFD	11	5	4	9	29
		Právo	13	16	5	4	38
		HN	2	4	1	2	9
Celkem			26	25	10	15	76
2	MEDIUM	MFD	5	12	2	7	26

Státní svátky v mediální komunikaci

		Právo	4	9	4	7	24
		HN		1	3	1	5
		Celkem	9	22	9	15	55
3	MEDIUM	MFD	3	2	5	8	18
		Právo	4	1	3	14	22
		HN	1	3			4
		Celkem	8	6	8	22	44
4	MEDIUM	MFD		4		9	13
		Právo	4	1		3	8
		HN	2	1	4	11	18
		Celkem	6	6	4	23	39

Tabulka 5: Umístění příspěvků v jednotlivých médiích podle svátků

Umístění	SVÁTEK							Celkem		
	1. leden	8. květen	5. červenec	6. 5.+ 6. 28. červenec	naráz září	28. říjen	17. listopad			
1	MED MFD	5	12	1	1		5	5	29	
	Právo	9	15				1	8	5	38
	HN	2	4				3			9
	Celkem	16	31	1	1	1	16	10		76
2	MED MFD	4	7	2	1	1	9	2		26
	Právo	3	8	3	1	1	5	3		24
	HN	1					3	1		5
	Celkem	8	15	5	2	2	17	6		55
3	MED MFD	2	5			1	3	7		18
	Právo	2	11				1	3	5	22
	HN		1	1	1				1	4
	Celkem	4	17	1	1	1	1	6	13	44

4	MED	MFD	4	4				1	4	13	
		Právo	1	4	1	2				8	
		HN	3	3	1	1	1	2	1	6	18
		Celkem	8	11	2	3	1	2	2	10	39

Důvod zkoumání, na které straně byl příspěvek se „svátkovou“ tematikou otištěn, je zřejmý. Tak jako přítomnost či absence fotografie ukazuje na určitý stupeň důležitosti přiřkládané tématu, to, zda je článek na titulní straně či kdesi hluboko uvnitř listu, vypovídá o jeho důležitosti naprosto jasně. Titulní strana znamená důležitost nejvyšší, s každou další stranou dovnitř deníku klesá. Příspěvky, a to nejenom ty vázané ke státním svátkům, řeší dilema omezené plochy titulní strany a důležitosti na ni proniknout, začátkem na první straně a pokračováním článku na některé z následujících. Tyto jednotky uvádím ve své práci jako ty, jež vyšly na straně jedna. Z časových ani kapacitních důvodů jsem nerozlišovala články, které vyšly na první straně celé, a ty, které na ní měly pouze část.

Za celé sledované období vyšlo, nebo na ní začínalo, 76 příspěvků na titulní straně. Nejvíce jich bylo v prvních dvou ročnících, v roce 1990 26 a o pět let později jeden méně. V roce 2000 i 2005 už jich první strana tolik nehostila. V propadovém roce 2000 to bylo jen 10 článků, v posledním ročníku 15, což v porovnání s prvními dvěma čísly také není mnoho. Situaci zachraňoval deník Právo. Na jeho první straně se totiž pro tyto články našlo místo i v roce 1995. Dokonce jich zde vyšlo víc než v roce 1990. U MFD umístění na titulní straně bylo časté pouze v prvním zkoumaném ročníku, posléze počet významně klesl a znovu se k počáteční hranici přiblížil až v roce 2005. Kromě výkyvu v roce 1995, kdy se počet příspěvků z titulní strany dostal na úroveň MFD se situace v HN v čase příliš neměnila. Na nejdůležitější straně se články o státních svátcích téměř nevyskytovaly.

Trendy v umístění příspěvků na titulní stranu ve spojitosti s konkrétním státním svátkem v podstatě kopírují ty, jež se vyskytovaly v souvislosti s fotomateriálem. 1. leden se na první stranu propracoval vždy, alespoň menším příspěvkem. Za čtyři ročníky všech zkoumaných médií celkem šestnáctkrát. Téměř dvojnásobnou úspěšnost s 31 příspěvků na titulní straně má květnový Den osvobození. Mediálně oblíbený svátek opatřovaný fotografiemi a umístěvaný na přední místa listu. Při kulatých výročí 1995 a 2005 byl na titulní stránce dokonce poskytován prostor několika příspěvkům

spojených s květnovými oslavami. Nezřídka celou titulní stranu zabral květnový státní svátek, a to i v několika po sobě jdoucích dnech, což v porovnání s ostatními je naprostou raritou. Po přečtení předchozích řádek není překvapením, že církevní státní svátky pronikly na úvod novin pouze jednou. Za celé sledované čtyři ročníky ve třech denících se jednou dostali na titulní stranu křesťanští věrozvěsti a jednou Jan Hus. Stejně dopadl i svátek 28. září. Situace těchto státních svátků však zůstává s dalšími stranami dovnitř listu v podstatě stejná. Lépe si vedl 28. říjen i 17. listopad. Ty se na první stranu dostaly šestnáctkrát, resp. desetkrát.

Na stranách 2 a 3 se většinou objevovala pokračování článků z titulní strany, případně zde vyšly další příspěvky věnované mediálně pokrývanější čtyřce svátků: 1. lednu, Dni osvobození, 28. říjnu a 17. listopadu. Na druhou a třetí stranu se většinou vešel jediný kratší článek věnující se církevním státním svátkům.

Zajímavá jsou též čísla z opačného konce tabulky. Tedy vystihující články, jež vyšly na čtvrté nebo ještě „pozdější“ straně deníků. Jedná se snad o jedinou statistiku, ve které zvítězily HN. Nedá se tedy říci, že by problematiku státních svátků opomíjely, pouze jí věnují prostor hluboko uvnitř listu a na menší ploše.

Tabulka 6: Jaká část příspěvku se věnuje důvodu slavení dle jednotlivých svátků i médií

Důvod slavení			SVÁTEK							Celkem	
			1. leden	8. květen	5. červenec	6. červenec	5.+6. naráz	28. září	28. říjen		17. listopad
Nezmíněn	MED	MFD	1	5	1				2	1	10
		Právo	3	5					1	2	11
		HN	2								2
	Celkem		6	10	1				3	3	23
Okrajově	MED	MFD	14	11	1		2		13	9	50
		Právo	12	21	2	2		1	14	8	60
		HN	4	7	2			1	5	4	23
	Celkem		30	39	5	2	2	2	32	21	133
Na méně než polovině	MED	MFD		8		2			2	1	13

Státní svátky v mediální komunikaci

		Právo	3	2	1	1	2	9
		HN			2	1	2	3
		Celkem	11	2	5	2	4	6
Na zhruba polovině	MED	MFD	3	1				3
		Právo	1					1
		HN				1		1
		Celkem	4	1		1		4
Na více než polovině	MED	MFD	1					3
		Právo	3			1		1
		Celkem	4			1		4
V celém článku	MED	MFD					1	1
		Právo	5				1	
		HN	1					
		Celkem	6				2	1

Tabulky č. 6 a 7 se věnují tomu, co tvořilo obsah příspěvků ke státním svátkům. Tedy proč si média toto téma vybírala, co jim přišlo zajímavé, proč o něm psala. Zda bylo zajímavější připomínat, proč ten který svátek vznikl, co je podstatou toho, že dnes máme den pracovního klidu a můžeme se věnovat oslavám. Nebo, zda se do příspěvků spíš dostalo, jak oslavy proběhly, kdo se zúčastnil, kdo promluvil, kdo položil věnec, zkrátka jak jsme ten den pracovního klidu trávili. Tyto dvě tabulky posuzují tematický a událostní rámec svátků¹².

Důvod oslavování a volna nebyl vůbec, nebo jen zcela okrajově, zmíněn u článků s novoroční tematikou. Tento fakt má dvě příčiny. Jednak mnoho žurnalistů jako důvod oslav bere Nový rok jako takový a ten je z článku poznat, i když není explicitně zmíněn, jednak ani politici nezmiňují téměř nikdy Den vzniku samostatného českého státu jako to, proč máme 1. ledna pracovní volno a tramvaje a autobusy jezdí s českou vlajčkou.

¹² IYENGAR, Shanto. Is Anyone Responsible?: How Television Frames Political Issues, s. 2

Velmi podobné je i postavení Dne osvobození. S tím rozdílem, že o důvodu oslav nikdo nepochybuje, všichni jej znají, v novinách není explicitně vyjádřen. Výjimku tvořilo Právo z května 1990, které jmenovalo všechny dny, které v té době byly státním svátkem, a vysvětlilo, proč tomu tak je (totéž platilo i pro významné a památné dny). Zmínilo i pozměňovací návrh poslance Miloše Zemana, aby se oslavy Dne osvobození přesunuly z 9. na 8. května a přiblížily se tak historické pravdě. Zde je tedy „důvod svátku“ stěžejním tématem pro celý příspěvek.

Kromě Dne osvobození věnují média větší pozornost důvodům státního svátku už pouze u 28. října a 17. listopadu. Den vzniku samostatné československé republiky je připomínán v projevech politiků, historikům věnují deníky poměrně značný prostor v rozhovorech či dokonce odborných esejích na téma vzniku toho kterého státního svátku. Listopadové události jsou navíc dosti čerstvé, takže jsou s oblibou připomínány a vysvětlovány. Vzhledem k důležitosti obou posledně zmíněných dat pak směrem k roku 2005 stoupá i popularita rozličných anket především mezi žáky a studenty. Tyto ankety jsou zaměřeny právě na to, zda mladí lidé tuší, proč jsou zmíněné dny státním svátkem, zda znají jejich historické pozadí apod. Podobně jako u výše zkoumaných aspektů i zde jsou svátky církevní na okraji zájmu. Důvod jejich vzniku není většinou zmíněn vůbec nebo naprosto okrajově, a to například díky tomu, že slova jako „věrozvěst“, „Cyril“, „Metoděj“ nebo „Hus“ byla uvedena v samotném titulku příspěvku. Jediný článek věnovaný současně věrozvěstům i mistru Janu Husovi, otištěný paradoxně v HN, se věnuje důvodům těchto svátků alespoň skoro na polovině rozsahu článku.

Tabulka 7: Jaká část příspěvku se věnuje průběhu slavení dle svátků i médií

		SVÁTEK							Celkem	
Průběh oslav		1. leden	8. květen	5. červenec	6. červenec	5.+6. naráz	28. září	28. říjen	17. listopad	
Nezmíněn	MED MFD	10	9	1				10	12	42
	Právo	9	10			1		7	7	34
	HN	4						4	3	11
Celkem		23	19	1		1		21	22	87
Okrajově zmíněn	MED MFD		3		1			4		8

Státní svátky v mediální komunikaci

	Právo	1	5		1		3	1	11
	HN		2				2	2	6
	Celkem	1	10		2		9	3	25
Méně než polovina	MED MFD		4				1	1	6
	Právo		4	1			2	1	8
	HN							1	1
	Celkem		8	1			3	3	15
Polovina	MED MFD		6	1				2	9
	Právo		5	1	1		2		11
	HN		1		2		1	1	6
	Celkem		12	2	3		3	1	26
Více než polovina	MED MFD	2	5	1	1	2	3	2	16
	Právo	3	10	2			1	2	18
	HN		3	1		1			5
	Celkem	5	18	4	1	3	4	4	39
Celý článek	MED MFD	3	1					1	5
	Právo	2	4		1		3		10
	HN	2	2	1			1	1	7
	Celkem	7	7	1	1		1	3	22

Při pohledu na statistiku spojenou s pozorností věnovanou průběhu oslav je zřejmých několik odlišností od statistiky „důvodové“. Celkově se průběhu svátečních dní věnuje více článků než jejich důvodu. Taktéž najdeme články, které se o průběhu slavení nezmiňují vůbec nebo jen na okraj, v porovnání se statistikou důvodovou je jich však méně. Naopak vzrostl počet těch článků, které jsou tomu, jak sváteční den proběhl, věnovány celé. Tradičně sem patří „silná čtyřka“, 1. leden, 8. květen, 28. říjen a 17. listopad. Překvapivě se však v této statistice vyskytují i svátky církevní, byť počtem článků neohromují. U čtyř příspěvků k svátku Cyrila a Metoděje je více než jejich

polovina věnovaná průběhu oslav, tři takové zde figurují v souvislosti s věrozvěsty a mistrem Janem Husem současně, jeden článek této charakteristiky je věnován Husovi samotnému. Po jednom příspěvku zcela věnovaném popisu průběhu slavení má na kontě Hus i věrozvěsti, paradoxně opět jeden z nich vyšel v HN. Referování o průběhu těchto svátků je při porovnání jednotlivých ročníků téměř totožné. Zaměřuje se na počet poutníků, církevní hodnostáře, jež se oslav zúčastnili, někdy i počasí, které na místech, kde slavnosti probíhaly, panovalo. Daleko za ostatními je 28. říjen. Tomu, jak v hodnocených čtyřech ročnících probíhal jeho svátek, se celkově věnují pouhé 4 příspěvky. U třech tvoří zaměření na průběh polovinu rozsahu, jednou je mu věnován příspěvek takřka celý (HN!). Usuzuji, že v souvislosti se Dnem české státnosti se neděje příliš zajímavých událostí, o kterých by média referovala. Na rozdíl od již zmiňovaných oslav květnových nebo oslav pojících se s Novým rokem (ačkoliv tyto oslavy mají jen pramálo společného se Dnem obnovy samostatného českého státu). 28. října jsou zase často popisovány události na Pražském hradě, kde jsou předávána vyznamenání, 17. listopadu se noviny s oblibou věnují zapálení svíček nebo položení květin na Národní třídě. Jsou to tedy svátky, kdy oslavy probíhají v mocenském centru, případně jsou spojeny s velkým sociálním dramatem tak jako v případě Dne osvobození.

Tabulka 8: Citovanost politiků dle svátků a médií

SVÁTEK			Politik necitován	Citace do 10 slov	Citace do 50 slov	Většina článku - projev	Celkem
1. leden	MED	MFD	8	1	3	3	15
		Právo	6	1	1	7	15
		HN	4		1	1	6
	Celkem		18	2	5	11	36
8. květen	MED	MFD	18		8	2	28
		Právo	25	2	6	5	38
		HN	8				8
	Celkem		51	2	14	7	74
5. červenec	MED	MFD	3				3

Státní svátky v mediální komunikaci

		Právo	3		1		4
		HN	2				2
		Celkem	8		1		9
6. červenec	MED	MFD	1		1		2
		Právo	2			1	3
		HN	1		1		2
		Celkem	4		2	1	7
5.+6. naráz	MED	MFD	1	1			2
		Právo	1				1
		HN	1				1
		Celkem	3	1			4
28. září	MED	Právo	1			1	2
		HN	2				2
		Celkem	3			1	4
28. říjen	MED	MFD	10		6	2	18
		Právo	11		2	3	16
		HN	3		2	2	7
		Celkem	24		10	7	41
17. listopad	MED	MFD	11	1	2	4	18
		Právo	7	1	4	1	13
		HN	5		2	1	8
		Celkem	23	2	8	6	39

Tabulka 9: Citovanost nepolitiků dle svátků a médií

SVÁTEK	Politik necitován	Citace do 10 slov	Citace do 50 slov	Většina článku - projev	Celkem

Státní svátky v mediální komunikaci

1. leden	MED	MFD	13		1	1	15
		Právo	10	2	3		15
		HN	4		2		6
		Celkem	27	2	6	1	36
8. květen	MED	MFD	13	1	9	5	28
		Právo	24	5	7	2	38
		HN	5		2	1	8
		Celkem	42	6	18	8	74
5. červenec	MED	MFD			3		3
		Právo	2		2		4
		HN	2				2
		Celkem	4		5		9
6. červenec	MED	MFD		1	1		2
		Právo	2			1	3
		HN	1	1			2
		Celkem	3	2	1	1	7
5.+6. červenec	MED	MFD	1			1	2
		Právo				1	1
		HN			1		1
		Celkem	1		1	2	4
28. září	MED	Právo	1		1		2
		HN	2				2
		Celkem	3		1		4
28. říjen	MED	MFD	6	1	9	2	18
		Právo	14			2	16
		HN	6		1		7

			Celkem	26	1	10	4	41
17.1 listopad	MED	MFD		9	1	3	5	18
		Právo		7	1	1	4	13
		HN		4		1	3	8
			Celkem	20	2	5	12	39

Tabulky č. 8 a 9 se věnují tomu, kdo v článcích o státních svátcích dostával slovo a jak často se tak dělo. Ti, kteří dostali právo přímé řeči, byli rozděleni na dvě skupiny. Politici, ať už vládní, opoziční nebo regionální, a „nepolitici“. Mezi politiky jasně dominovaly dvě nejvýraznější postavy porevoluční politické historie, Václavové Havel a Klaus. Jakýkoliv další politik byl citován jen zcela výjimečně a okrajově. To byl případ třeba Petra Pitharta nebo Jiřího Rumla. Druhá skupina nepolitiků byla tvořena především církevními hodnostáři, jedním z nejčastěji citovaných byl kardinál Vlk, četní historikové a pamětníci. Zajímavé je, že zcela náhodný hlas z ulice v žádném příspěvku nezaznívá. Nebyl osloven řadový účastník oslav, za anonymní lze považovat účastníky výše zmiňovaných vědomostních anket. Ti však byli záměrně předem zvoleni podle daných charakteristik. Citace je ve výzkumném souboru opravdu brána doslova, tudíž jako přímá řeč v uvozovkách. Pokud bychom za „politik či nepolitik byl/nebyl citován“ brali všemožné parafráze nebo vyjádření něčích myšlenek uvozovacím výrazem jako „uvedl, řekl, zmínil“ apod., bez takovéto citace by pravděpodobně bylo jenom pár zkoumaných jednotek.

Převažují příspěvky, kdy přímé slovo nedostal nikdo. Ani politik, ani „nepolitik“. Z celkového výzkumného souboru 214 článků tvoří shodně kolem 60% ty, kde není žádná citace. Z pohledu dnešních deníků je to praxe ne příliš obvyklá. V době, kdy by seriózní článek měl být alespoň pro formu doplněn citací hlavních protagonistů, si lze něco podobného dost těžko představit. Avšak část příspěvků tvořila suchá oznámení typu, co se kde konalo či bude konat. Jako v případě slavnostních koncertů konaných u příležitosti státního svátku na Pražském hradě. Dnes bychom zde možná čekali přímé slovo např. dirigenta nebo nadšených posluchačů, v Právu roku 1990 a 1995, kdy se tyto články ponejvíce objevovaly, se však jednalo o takřka telegrafická oznámení. Právo roku 1990 mělo ještě jednu specialitu. Byly jí blahopřejné telegramy, o jejichž zaslání deník referoval v lednu i květnu 1990.

V lednu roku 1990 se (tehdejší Rudé) Právo vymykalo ještě jedním způsobem. Tam, kde MFD dávala v novoročních oslavách prostor elitním politikům či prognózám ekonomů do budoucna, poskytl tento levicový deník pomyslný mikrofon „obyčejným“ lidem. Přinesl tak ohlasy 1. ledna od hutníků, horníků, řidičů i dalších zástupců dělnické profese bezmála v budovatelském duchu. Ale i u tohoto deníku to byl poslední „hlas lidu“, nadále poskytoval prostor odborníkům z řad nepolitiků.

Zmiňovaný 1. leden má v charakteristice citací nespornou výhodu, u jeho příležitosti bývají pronášeny projevy čelnými státními představiteli (na něž s gustem zbylí čelní státní představitelé reaguji). Tyto projevy, i když často po redakčním krácení, deníky přetiskují. Proto se k prvnímu lednu váže nejvíce příspěvků, které jsou z velké většiny citací politika. Jedná se o přetištěné projevy, ke kterým bývá doplněn redakční úvod k příležitosti státního svátku. Málokdy v úvodu nebo v projevu samotném zazní zmínka o vzniku samostatného českého státu. První leden je důvodem k bilancování, zamyšlení nad stavem společnosti, nad jejím směřováním, vývojem a tendencemi. Toto zamyšlení se však děje na základě dalšího kalendářního roku, jenž je lednem započat, nikoliv na počest státního svátku 1. ledna. Podobně si stojí i zbytek silné čtyřky, počet příspěvků tvořených převážně politikovou řečí se pohybuje kolem čísla 7. Důvody jsou totožné s uvedenými v souvislosti s lednovým svátkem. Jedná se o státní svátky související s českým státem jako takovým, nikoliv svátky církevní, proto vrcholní státní politici u jejich příležitosti pronášejí projevy. Ovšem i v příspěvcích, které nejsou přetištěním svátečních projevů, lze u silné čtyřky narazit na citace politiků ve větším rozsahu cca 50 slov.

Svátky církevní stojí na okraji zájmu politiků. Proto v souvislosti s nimi v podstatě neexistují články, které by byly téměř celé tvořeny politikovou přímou řečí. Výjimku tvoří pouze příspěvek věnovaný mistru Janu Husovi. Je tvořen projevem prezidenta Václava Klause v červenci 2005. V tomto roce od Husovy smrti uplynulo 590 let, kulaté výročí si tedy zasloužilo přítomnost prezidenta. Většinou však v souvislosti s věrozněstí či Janem Husem není k dispozici ani krátká citace v rozsahu jedné věty.

Příspěvků, které by většinou stavěly na přímé řeči nepolitiků i politiků, je stejně. Resp. nepolitici mají o jediný článek více, 28. Z toho vyplývá obliba příběhovosti, infotainmentu, zapojení veřejnosti. Příspěvky, kde hodně hovoří nepolitik, jsou totiž často rozhovory s významnými lidmi, historiky, vzpomínky účastníků bojů atd. Tímto směrem se v roce 2005 posunuly dokonce i HN. Nejen počet příspěvků s mnoha

citacemi, ale i trendy týkající se silné čtyřky jsou pro nepolitiky stejné. Změna nastává při pohledu do sloupců s církevními svátky. Jak jsem zmínila výše, citovaným nepolitikem byl ve zkoumaném vzorku často církevní hodnostář, toto zjištění tedy není až tak překvapivé. Ve spojitosti se svátkem křesťanských věrozvěstů bylo dokonce 5 článků, kde byl nepolitik citován v rozsahu cca 50 slov (u citací politiků byl takový článek jediný).

Tabulka 10: Kritika v článku dle svátků a médií

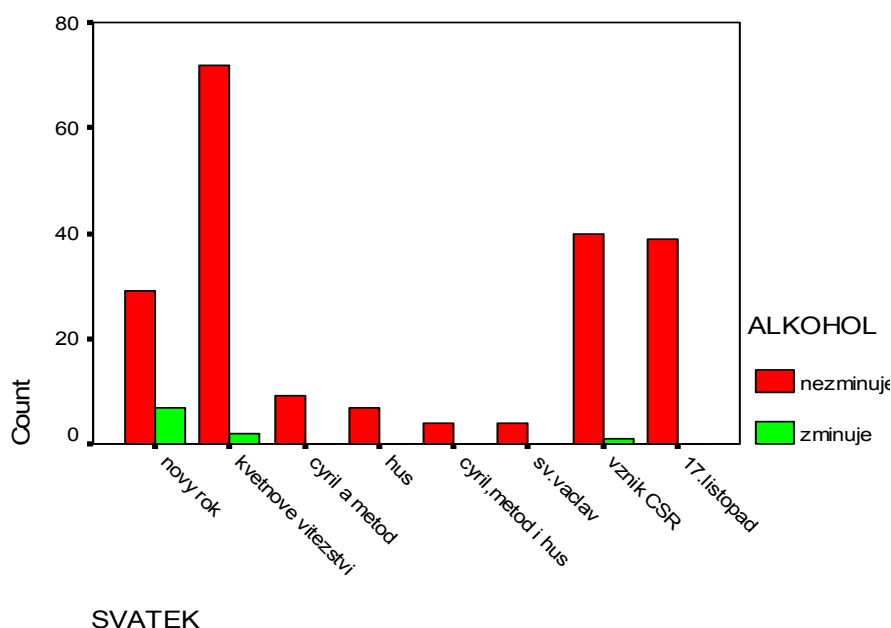
Kritika	SVÁTEK									Celkem
	1. leden	8. květen	5. červenec	6. červenec	5.+6. červenec	28. září	28. říjen	17. listopad		
Ne	MED MFD	8	14	3	1	2		10	5	43
	Právo	9	27	4	1	1	1	11	7	61
	HN	2	6	2	2	1	2	4	2	21
	Celkem	19	47	9	4	4	3	25	14	125
Ano	MED MFD	7	14		1			8	13	43
	Právo	6	11		2		1	5	6	31
	HN	4	2					3	6	15
	Celkem	17	27		3		1	16	25	89

Původní záměr soustředit se na kritiku, která by mířila proti svátku samotnému, ať už důvodům jeho slavení nebo průběhu oslav, se ukázal jako lichý. Taková kritika se ve zkoumaném vzorku v podstatě nevyskytovala. Až na jeden, o to však pikantnější případ, kdy byl v Právu v květnu 1995 otištěn kritický hlas Miloše Zemana. Ten se negativně vyjadřoval k průběhu oslav Dne osvobození. Nelíbilo se mu, že oslavy v Plzni vypadají, jako by celé Československo osvobodili pouze Američané. Kritika je pikantní proto, že to byl právě Zeman, kdo navrhoval přesunout oslavy konce 2. světové války z 9. na 8. května, aby byl státní svátek blíže historické pravdě a nedával všechny zásluhy Rudé armádě. Zeman však nepočítal, že by se oslavy mohly zvrhnout do opačného extrému. Jinak se kritické hlasy, kterých nezaznívalo v příspěvcích málo, do státních svátků jako takových neopíraly.

Rozšířila jsem tedy přítomnost kritiky na jakoukoliv. Ať už se týká nespokojenosti se společenským nebo ekonomickým zřízením, negativními hlasy směrem k politické elitě

případně elitě minulého režimu apod. Po této úpravě je jednotek, v nichž kritika figuruje, poměrně dost. Z celkem 214 jsem zaznamenala kritiku u 89 příspěvků, tedy u více než 40%. Přítomnost kritických ohlasů zcela jasně demonstruje společenskou závažnost jednotlivých státních svátků. Svátky spadající do silné čtyřky jsou příležitostí ke kritice, svátky církevní nikoliv. Významná data, jež se nějakým způsobem pojí s podstatou českého státu, s jeho vznikem, obnovením či osvobozením jsou daty vhodnými k seznámení veřejnosti s nespokojeností s veřejnými poměry. Celkem 17 příspěvků tvořených novoročními projevy či dalších článků vážících se k 1. lednu obsahovalo kritické hlasy. Články ke Dni osvobození byly kritické 27krát. K 28. říjnu kritizovalo 16 příspěvků, k 17. listopadu 25. Z církevních svátků se příležitostí k pranýřování veřejných poměrů stal pouze třikrát svátek Upálení mistra Jana Husa. Jedinkrát byla takto využita příležitost Dne české státnosti, vnímaného ovšem jako svátek sv. Václava. Tato čísla výmluvně dokládají menší důležitost církevním svátkům přiřkládanou. Před menším a navíc starším publikem tvořeným věřícími by kritizování nepřinášelo valný ohlas.

Graf 6: Přítomnost alkoholu dle svátků

Jako drobnou zajímavost jsem zvolila sledování proměnné „alkohol“. Vycházela jsem z předpokladu, že k prožívání oslav patří, že si jím účastníci svátečních sociálních dramát budou zpříjemňovat dny pracovního klidu a média se problémům či tématům s ním v tyto dny spjatým budou věnovat. Tyto předpoklady se ovšem nenaplnily.

Pouhých 10 příspěvků obsahuje alespoň kratičkou zmínku o pivu, vínu nebo šampaňském, zbylých 204 jednotek je přísně abstinujících.

Není překvapivé, že alkohol byl zmíněn v sedmi článcích v souvislosti s prvním lednem. U tohoto svátečního dne je referováno o excesech pod vlivem alkoholu takřka povinností. Dvakrát se alkohol mihl v souvislosti se Dnem osvobození, čekala jsem, že velká a opakovaná pozornost věnovaná oslavám především v Plzni se bude hemžit přípitky pivem s americkými vojáky, leč nestalo se. Jediný příspěvek hovoří o alkoholu ve spojitosti se sv. Václavem. U těchto svátků mají „alkoholové“ zmínky na rozdíl od novoročních neutrální zbarvení, většinou v tom smyslu, že politik pozval hosty na skleničku.

3.1. Proměny vztahové k jednotlivým svátkům

Výše popsané řádky se věnují sledování vývoje hodnot jednotlivých proměnných v toku času napříč třemi sledovanými deníky. Nižší následuje oddíl zaměřený na proměnné ve vztahu ke konkrétním státním svátkům.

3.1.1. Den obnovy samostatného českého státu, 1. leden

Tento státní svátek je dle samotného názvu hluboce spjat s podstatou české státnosti. Avšak při bližším studiu příspěvků tomuto datu věnovaných vychází najevo, že tímto způsobem jej zobrazuje jen mizivá část příspěvků. To ovšem paradoxně zvyšuje šance na to, že o tomto datu bude referováno. Právě proto, že jej žurnalisté zobrazují jako „oslavý Nového roku“, dostává dost prostoru ve sledovaných denících. Není výjimkou, že v jednom vydání se prvního ledna týká i několik příspěvků. Články se věnují novoročním oslavám, očekáváním spjatým s nadcházejícím obdobím apod. Z tabulky č. 6 vyplývá, že téměř vždy je ale důvod svátku zmíněn, čtenář se tak dozví o Dni obnovy samostatného českého státu. O příčinách se vždy zmiňovaly články specifické, a to novoroční projevy prezidenta nebo premiéra. Díky novoročním oslavám se 1. leden dostával často na titulní stránku deníků, jak dokládá tabulka č. 5. Doplněn byl též obrazovým materiálem, tab. č. 3, nutno však přiznat, že ten byl téměř vždy tematicky svázán s novoročními oslavami, nikoliv se státním svátkem samotným, výjimku tvořily fotky ke zmíněným novoročním projevům. To však nebylo předmětem obsahové kvantitativní analýzy. Ta se zajímala pouze o to, zda příspěvek svátku věnovaný foto měl, nebo ne. Časté přikládání obrazového materiálu dokládá potenciál svátku poskytnout zajímavých fotografií. Důležitost, která je datu přisuzována, demonstruje

počet příspěvků, které byly 1. lednu věnovány. Vzhledem ke svojí důležitosti byl 1. leden též využíván jako příležitost ke kritice vnímané ve sváteční den jako závažnější. Ať už kritice politiky, ekonomiky či společenských poměrů. Jako jeden z mála státních svátků zmiňoval v příspěvcích „odlehčenou proměnnou“, alkohol, graf č. 6, což není nikterak překvapivé ve vztahu k oslavám příchodu nového roku.

3.1.2. Den osvobození, 8. květen

Osmý květen má z hlediska přisuzované důležitosti a věnované pozornosti podobnou pozici jako lednový svátek. Jedná se o datum těsně spjaté s československým, resp. českým státem. Navíc datum mezinárodně slavené, emocionálně vypjaté i proto, že mnozí účastníci vzniku „důvodů“ svátku ještě žijí. Výzkum byl bohužel trochu zkreslen tím, že na roky s pětkou na konci připadalo kulaté výročí, což svátek oproti ostatním datům zvýhodňovalo. Ale i s ohledem na zbylé dva ročníky lze říci, že pozornost věnovaná Dni osvobození byla opravdu značná. Stejně jako věnovaný prostor. Výjimečné nebyly ani speciální přílohy vydané k příležitosti tohoto svátku, i když ty nevyhověly kritériím pro zařazení do výzkumného souboru a nefigurují ve zpracovaných datech. Květnový svátek se též často dostával na titulní stránku deníků, bylo mu věnováno mnoho fotografií a zároveň byl také využíván pro „kritické účely“. U pro stát zásadního data se opět kritika poměrů vyjímala zásadněji. U tohoto významného dne byla pozornost zaměřená na průběh oslav, a to i v obrazovém materiálu. Fotky znázorňovaly sociální dramata, prvek pro svátky tolik typický. K vidění tak byly rekonstrukce bojů a dobové uniformy. I u tohoto svátku je zmíněn alkohol, avšak pouze ve dvou příspěvcích ze 148.

3.1.3. Den slovanských věrozvěstů Cyrila a Metoděje, a Den upálení mistra Jana Husa, 5. a 6. červenec

Oba sváteční dny uvádím v jednom oddílu vzhledem k tomu, že i sledované deníky tak činily. Dva po sobě jdoucí dny pracovního klidu zapříčinily, že příspěvky věnované těmto svátkům vycházely ve stejném vydání. Výjimečně je dokonce připomínal jediný článek. Nejsou to ale svátky, které by přímo a jasně souvisely s českou státností. Politici se jejich oslav téměř neúčastní, slavnosti probíhají z větší části na Moravě, daleko od centra. Málokdy proto články o červencových svátcích pronikly na titulní stranu, jejich rozsah byl velmi malý a citace politiků sporadické, výjimku představoval rok 2005, kdy od Husova upálení uplynulo 590 let. Citovány byly častěji osobnosti primárně

nepolitické, většinou z církevních kruhů, kardinál Vlk, páter Halík nebo rozliční historikové.

3.1.4. Den české státnosti, 28. září

Den české státnosti je na tom podobně jako červencové svátky. Dá se totiž zařadit mezi svátky církevní vzhledem k tomu, že jej noviny většinou zobrazují jako svátek sv. Václava (kterým 28. září je a státní svátek na něj pouze připadá). A jako svátek „církevní“ se mu dostává minimální pozornosti, nebývá na titulní straně, politici se k němu nevyjadřují (a vzhledem k počtu příspěvků politici vlastně také ne). Nutno dodat, že státním svátkem je až od roku 2000.

3.1.5. Den vzniku samostatného československého státu, 28. říjen

Říjnový svátek by se dal ze silné čtyřky označit za nejtradičnější. Již v době komunistického režimu byl vnímán jako založení státu, jako den, který je třeba mít v úctě (ačkoliv v oné době byl jako hlavní důvod oslav prezentován Den znárodnění). Tento náhled přetrvává do sledovaného období, kdy je 28. říjnu věnovaná značná pozornost veřejnosti i médií. Den vzniku samostatného československého státu pronikal často na titulní stranu, podobně jako Dni osvobození mu často bylo v jednom vydání věnováno několik různých příspěvků. A to i vzpomínek, příběhů, medailonů nebo anket, případně byly přetiskovány projevy politiků. Jejich citace málokdy chyběla, při tak závažném datu bylo záhodno se před objektivu a pery ukázat. Rozšiřování počtu příspěvků i pestrosti žánrů proběhlo všemi třemi deníky, Hospodářské noviny nevyjímaje.

3.1.6. Den boje za svobodu a demokracii, 17. listopad

Sedmnáctý listopad má poněkud specifické postavení, je to svátek velmi mladý nejenom datem vyhlášení, ale i svými důvody (události spjaté s druhou světovou válkou jsou připomínány spíše výjimečně). Především v prvním sledovaném ročníku byl 17. listopad velmi emocionální, přímí účastníci si připomínali události z roku 89, byl tedy popisován průběh i důvody oslav. Dobrá příležitost to však byla i pro rozličnou kritiku, politici dostávali slovo v příspěvcích. Postupem času pozornost listopadovému svátku poněkud klesla, ale stále náleží do silné čtyřky. Lze navíc předpokládat, že v letech, na která případnou kulatá výročí, bude počet článků, jejich rozsah, stejně jako množství citací i fotografií strmě stoupat.

Závěr a výhled do budoucna

Všechny výzkumné otázky i podotázky v této práci směřovaly ke stejným cílům. A to vysledovat, jak moc je téma státních svátků pro hlavní celostátní deníky důležité. Tzn. zda o něm vůbec píšou, jaké rozměry mají články, zda jsou otištěny alespoň zčásti na titulní straně, nebo se schovávají uvnitř listu. Zda je příspěvek doplněn fotografií, nebo je text osamocen. Když už se o státních svátcích píše, je to spíš v souvislosti s připomínáním důvodů, které vedly k jejich ustanovení, nebo si žurnalisté všímají hlavně toho, jak sváteční den probíhá, kolik slaví lidí nebo kdo se kde opil? A pokud se deníky soustředily na to, co kdo řekl, zajímali je političtí představitelé, odborníci z řad nepolitiků nebo náhodní anonymní účastníci oslav? A především, jak se celkově i v jednotlivých sledovaných denících přístup k pokrytí státních svátků měnil v čase. Sledování rozdílů v pětiletých intervalech bylo stěžejní.

Po důkladném prozkoumání výzkumného souboru 214 příspěvků týkajících se tématu státních svátků otištěných ve třech celostátních denících, jsem shromáždila data, která jsem zpracovala v programu SPSS. Odpovědi na výzkumné otázky i podotázky jsem hledala právě v interpretacích dat, jež jsou výše uvedena v tabulkách a grafech. Shrnutí odpovědí získaných kvantitativní obsahovou analýzou je následující.

Téma státních svátků bylo po revoluci a změně politického zřízení nesmírně živé. Ačkoliv se v té době u všech sledovaných dat nejednalo o zákonem vyhlášené státní svátky, byly to významné či památné dny, při jejichž příležitosti lidé v čele s politiky bilancovali, hodnotili a vzhlíželi směrem k budoucnosti. Avšak už v této společensky a emocionálně vypjaté době vykrystalizovala jakási silná čtyřka svátků, jimž se přisuzovala větší důležitost, které se díky tomu dostaly do popředí zájmu politiků, občanů a médií. Do této silné čtyřky patřil 1. leden, 9. a později 8. květen, 28. říjen a 17. listopad. Všechna tato data se pojí velmi úzce s českou státností, případně s politickým zřízením v československém, resp. českém státě. Trochu paradoxní je postavení lednového svátku. Ačkoliv se oficiálně jedná o Den vzniku samostatného českého státu, většinou společnosti je vnímán coby oslava nadcházejícího nového roku. Často je takto prezentován i v novoročních projevech politiků. Ty jsou otiskovány médii a utvrzují občany ve správnosti vnímání lednového data. Nicméně i tak 1. leden splňuje svou společenskou „funkci“, tedy být příležitostí k bilancování, zamyšlení, případně i kritice.

Příslušnost do této silné čtyřky se projevuje zvýšeným zájmem deníků. Ty o svátečním dění referují často na titulních stranách, doprovázejí psané slovo fotografiemi, citují politiky, tedy především Václava Havla a Václava Klause, i osoby nepolitické, historiky a pamětníky. Nevěnují se pouze tomu, jak proběhl sváteční den, ale připomínají i to, proč byl svátek ustanoven. Ani těmto svátkům vnímaným jako nejdůležitější se ale nevyhnuly změny, kterými referování o tomto tématu procházelo v čase.

V porevolučním nadšení byly svátky na prvních stranách, s fotkami, citacemi atd. Směrem k roku 1995 ještě mírně stoupal počet článků k tématu otištěných, už tehdy však poklesl rozměr textů, které jim byly věnovány. Státní svátky tedy nebyly opominuty, deníky je zmínily, ale už nedaly tolik prostoru citacím a rozsáhlým vysvětlujícím textům. S dalším pětiletím klesl na minimum jak rozměr článků tak i jejich počet. Proto, že žádný ze svátků neměl kulaté výročí, proto, že od revoluce již uplynulo dost času, proto že rok 2000 byl sám o sobě jaksi rituálně magický, aby odloudil toto přívěsko státním svátkům. U MF Dnes a Práva, které se svátkům v předchozích deseti letech do značné míry věnovaly, byl tento propad markantní. U Hospodářských novin, pro něž státní svátky ani v předchozím sledovaném období nebyly tématem z nejdůležitějších, nebyl tento pokles tak dramatický vzhledem k již tak nízkým počátečním hodnotám. Situace se opět vylepšila v roce 2005. Počet článků, jejich rozměr a na to navazující množství citací ať už kohokoliv opět výrazně stoupl. Tahounem tohoto růstu byl Den osvobození. Den, který slaví politici, zahraniční účastníci, morální autority i rozjásané davy. Navíc v kulisách jara. V roce 2005 měl šedesátileté výročí, což ho učinilo rekordmanem ve sledovaných statistikách. Zde bych zpětně viděla chybu při výběru sledovaného vzorku. Nyní je zřejmé, že pro větší objektivitu výzkumu by bylo lepší zvolit takové pětileté intervaly, v nichž žádný ze sledovaných svátků mít kulaté výročí nebude. Při takto zvoleném vzorku byl květnový svátek zvýhodněn.

Zajímavá byla i časová proměna pokrývání fenoménu svátků jednotlivými deníky. MFD a Právo nezaznamenaly změny, které de facto kopírují výše popsání obecné trendy. Zásadnější proměnu prodělaly HN. Tento ekonomický deník se o svátky příliš nezajímal, a přestože nejsou ani dnes jeho stěžejním tématem, počet příspěvků jim věnovaných i jejich rozměr roste. Na stránkách HN vycházejí i formáty, které se zde dříve příliš neobjevovaly, jako rozhovory s účastníky, pamětníky, historiky, ankety, medailony, příběhy. Dá se tak konstatovat posun směrem k zábavnosti.

Na opačném pólu pozornosti se hned od roku 1990 usadily svátky církevní, nebo ty, které jsou veřejností takto vnímané. Svátky příchodu věrozvěstů, mistra Jana Husa nebo svatého Václava. Ten má podobně paradoxní postavení jako 1. leden. Oficiálně sice slavíme Den české státnosti, veřejnost však tento svátek vnímá jako oslavu Václava samotného a pokračování svatováclavské tradice. Nicméně jsou to svátky, kdy je napříč všemi médii pokrýván spíše jejich průběh, kam přišlo kolik poutníků či věřících a kdo k nim promluvil. Politici citováni téměř nebývají, důvody svátku připomínány nejsou. Obecně jsou tyto svátky vnímány jako oprávněně slavené, avšak méně důležité. Změny v pokrytí ve sledovaném časovém období jsou pro tato data v podstatě shodná s trendy provázejícími silnou čtyřku.

Na základě výsledků výzkumu lze předpokládat, že téma státních svátků z médií nevymizí. Tak jak jsou tyto významné dny pevně zakořeněny ve společnosti, je jejich pokrytí pevně zakořeněno na stránkách deníků. Lze předpovědět i některé další zákonitosti jako důraz na pokrytí silné čtyřky, víc pozornosti v letech, kdy některý ze svátků do ní spadající má kulaté výročí.

Summary

The diploma thesis is divided into three chapters. The first of them deals with the theory of national holiday and of concrete Czech national holiday. Chapter two deals with methodology, content analysis, coding book and definition of the coding unit. The last chapter deals with the research itself. In addition there is an extra introduction where are the causes that I choose this theme described. And at the end of the thesis there is a conclusion where it deals with the conclusions and deductions that I came to during my research.

The research was dedicated to the question of national holiday in the media, i.e. in three dailies MF Dnes, Hospodářské noviny and Právo in years 1990, 1995, 2000 and 2005. It was concentrated on attention which is in these dailies paid to the national holiday. The attention was measured by several codes. Daily, date, year, page, dimension of articles, if there is a photograph or not, if there is some critics, if the article is dedicated more to the cause of the national holiday or to the course of celebrations. If there is a speech of some politician or any other person. Then I used the SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) to make graphs and tabs to show relations between codes. The tabs and graphs are accompanied by interpretations and explications.

After the research I can respond on questions about Czech national holiday. There is a group that we can call as “big four” of holiday. 1st January, 8th May, 28th October and 17th November. All these four are united with Czech statehood. That is why they are more important and politicians and media pay them a bigger attention. Articles about them are quite big, they usually have a photo and a speech of some politician (president or prime minister). They are printed on the very first page of newspapers. The paid attention was slightly increasing towards 1995, the smallest was in 2000 and toward 2005 was increasing quite a lot. The other three holiday are united with a church causes, so the paid attention is much smaller, they have not so many photos and speeches, they are printed on further pages.

Použitá literatura

BOUDON, Raymond. *Sociologický slovník*. Olomouc: UP v Olomouci, 2004. 253 s. ISBN 80-244-0735-3.

BURTON, Graeme, JIRÁK, Jan. *Úvod do studia médií*. Praha: Barrister & Principal, 2001. 392 s. ISBN 80-85947-67-6.

GEIST, Bohumil. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria publishing, 1992. 647 s. ISBN 80-85605—28-7.

HENDL, J.: *Přehled statistických metod zpracování dat. Analýza a metaanalýza dat*, Praha: Portál, 2006. 583 s. ISBN 80-7367-123-9

HOLÝ, Ladislav. *Malý český člověk a skvělý český národ: národní identita a postkomunistická transformace společnosti*. Praha: Slon, 2001. 209 s. ISBN 80-85850-97-4.

IYENGAR, Shanto. *Is Anyone Responsible?: How Television Frames Political Issues*. University of Chicago Press, 1991, 195 s. ISBN:0226388557.

KELLER, Jan. *Nedomyšlená společnost*. Brno: Doplněk, 2003. 125 s. ISBN 80-7239-0910.

SCHULZ, Winfried. REIFOVÁ, Irena. Kol. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Praha: UK Praha, nakl. Karolinum, 2005. 150 s. ISBN 80-246-0827-8.

Zákon č. 245/2000 SB. o státních svátcích, o ostatních svátcích, o významných dnech a dnech pracovního klidu.

http://www.legis.cz/web/news_view.php?vzory=statni-svatky-ostatni-svatky-zakon-o-statnich-svatcich 1. 3. 2008

http://www.lexdata.cz/lexdata/sb_free.nsf/c12571d20046a0b20000000000000000/c12571d20046a0b2c12566d40073635c?OpenDocument

http://www.lexdata.cz/lexdata/sb_free.nsf/c12571d20046a0b2c12566af007f1a09/c12571d20046a0b2c12566d40071afcc?OpenDocument

<http://www.uvdt.cz/>

Příloha

Kódovací kniha

Název výzkumu: Státní svátky v mediální komunikaci

Metoda: Kvantitativní obsahová analýza zpravodajské části deníků
Hospodářské noviny, MF Dnes, Právo v období mezi 2. 1. 1990 a 18. 11. 2005.

Identifikační proměnné

oddíl	příslušnost jednotky	kód	definice jednotky
1.	deník	1	Hospodářské noviny
		2	MF Dnes
		3	Právo
2.	ročník	1	1990
		2	1995
		3	2000
		4	2005
3.	datum příspěvku	1	1. leden
		2	8. / 9. květen
		3	5. červenec
		4	6. červenec
		5	28. září
		6	28. říjen
		7	17. listopad
4.	místo otištění	1	titulní strana
		2	strana č. 2
		3	str. č. 3
		4	str. č. 4, jiná strana
5.	velikost příspěvku	v cm ²	

6.	příspěvek je doplněn	1	ano
	fotografií	2	ne
7.	historickému důvodu	1	vůbec
	svátku se příspěvek věnuje	2	okrajově
		3	méně než z poloviny
		4	na zhruba polovině
		5	ve většině článku
8.	průběhu svátku se příspěvek věnuje	1	vůbec
		2	okrajově
		3	méně než z poloviny
		4	na zhruba polovině
		5	ve většině článku
9.	politik v příspěvku citován	1	vůbec
		2	do 10 slov
		3	do 50 slov
		4	většina příspěvku tvořena citací
10.	nepolitik citován	1	vůbec
		2	do 10 slov
		3	do 50 slov
		4	většina příspěvku tvořena citací
11.	alkohol zmíněn	1	ne
		2	ano
12.	kritické zmínky v příspěvku	1	ne
		2	ano